

VERSLAG van de hybride vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water op 23 februari 2022

Voorzitter:

S.F. van Ulzen

Namens GS aanwezig: ir. H.P. van Essen (gedeputeerde) en drs. W.R.C. Sterk (gedeputeerde), ir. R.G.H. van Muilekom (gedeputeerde)

Aanwezig: J. Bart (GroenLinks), F. Demir (DENK), R. Dercksen (PVV), T. Dinklo (JA21), M. van Elteren (GroenLinks), M. Fiscalini (JA21), J. Germs (50PLUS), J. van Gilse (VVD), H. de Harder (ChristenUnie), F. Hazeleger (SGP), K. de Heer (ChristenUnie), T. Koelewijn (CDA), A. Krijgsman (PvdA), O. De Man (VVD), S. Nagtegaal (PVV), T. Schipper (SGP), H. Keller (PvdD), W. van der Steeg (PvdD), L. Veen (D66), D. van Ulzen (VVD), C. Westerlaken (CDA), M. de Widt (D66),

Van ambtelijke zijde aanwezig:

M.L. Engelsman (commissiegriffier), Katy Boesten (Notuleerservice Nederland)

1. [Opening en algemeen](#)

De voorzitter, mevrouw [Van Ulzen](#), opent de vergadering en heet de aanwezigen en degenen die via Teams deelnemen of meeluisteren welkom. Zij heet speciaal de nieuwe gedeputeerde Sterk van harte welkom.

1.1. [Opening](#)

De commissie RGW neemt afscheid van griffier mevrouw Engelsman. De [voorzitter](#) spreekt haar namens de commissie RGW toe en bedankt haar voor de fijne samenwerking. Mevrouw Engelsman bedankt de commissie eveneens voor de samenwerking en de fijne tijd en wenst hen alle goeds in de toekomst.

1.2. [Vaststellen agenda](#)

De [voorzitter](#) meldt dat de techniek niet meewerkt en dat de spreektijden handmatig zullen worden bijgehouden. De rondvraag en interrupties maken deel uit van de spreektijden. Er zijn in deze vergadering vier bespreekstukken. Bij agendapunt 2.2. is het handig wanneer de inbreng gecombineerd wordt met de inbreng van het Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof. Er zijn een aantal punten niet op de agenda gezet omdat het waarschijnlijk niet mogelijk is om deze punten tijdens deze vergadering te behandelen. De commissie besluit om de vergadering te verlengen op woensdag 16 maart van 11.00 uur tot 13.00 uur. Dit zal zo beknopt mogelijk gehouden worden omdat veel mensen bij de stembureaus aanwezig zijn vanwege verkiezingsdag. Tijdens deze vergadering zullen het uitvoeringsprogramma instabiele exoten, gebruik van slag- en steekwapens en de voedselagenda besproken worden. Omdat er iets niet goed is gegaan met het plaatsen van de voedselagenda op de agenda van vandaag is er tot en met morgen ruimte om een eventuele opwaardering of technische vragen op dit onderwerp in te dienen als extra tijd.

1.3. [Mededelingen](#)

De [voorzitter](#) meldt dat er een aantal mededelingen zijn vanuit GS.

Gedeputeerde [Van Essen](#) heeft een korte toelichting op een aantal stukken die niet bij mededelingen zijn geplaatst. Het betreft stukken die vanuit het IPO zijn opgesteld over zijn rol in de ruimte. Het IPO heeft, in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen een aanbod voorbereid samen met VNG, de waterschappen en Krachtig Groen Herstel. De afgelopen maanden is, daarop voortbouwend, ook gekeken welke rol men ziet voor provincies in deze brede en grote opgave. Daarbij is gekeken naar de ervaringen van de afgelopen jaren en is hierover het een en ander uitgewerkt als basis voor gesprekken die hebben plaatsvonden met bijvoorbeeld nieuwe bewindslieden en nieuwe kennismakingsgesprekken over de grote rollen in de ruimte. Dit kan gaan om natuur, woningbouw, energie, stikstof, et cetera. Het lijkt de gedeputeerde goed om deze informatie aan de provincie te doen toekomen zodat men een indruk krijgt hoe binnen IPO de denklijnen lopen over dat soort onderwerpen. De gedeputeerde benadrukt dat dit uiteindelijk gaat leiden tot het landen in afspraken en werkvormen die de provincie weer op tafel krijgt. Hoe men als bestuurslagen met elkaar wil omgaan staat hierbij centraal. De gedeputeerde bemerkt veel daadkracht en ambitie. De nieuwe bewindslieden zien een belangrijke rol voor de provincies in die grote ruimtelijke opgave. De provincie probeert hier een reëel antwoord op te geven en

tegelijktijd ook te kijken naar de vragen die gesteld worden en naar het beroep om hier op een positieve manier in te staan.

De voorzitter vraagt of er behoefte is aan een aanvulling.

De heer Hazeleger heeft een opmerking over de grote broek die het IPO de laatste tijd aantrekt. In de statuten van het IPO staat vermeld dat de rol van het IPO het behartigen van de belangen van de provincies is en het bieden van een platform voor uitwisseling van kennis en ervaring, en het stimuleren en etaleren van het vernieuwingsproces binnen de provincies. Het lijkt er de laatste tijd steeds meer op dat het IPO een nieuwe rol voor zichzelf ziet, namelijk het afstemmen van nieuw beleid. Een voorbeeld daarvan is dat richting het kabinet vanuit het IPO wordt gecommuniceerd dat het verheugend is dat er betaling naar gebruik komt, en dat het teleurstellend is dat betalen naar gebruik niet naar tijd, plaats en uitstoot wordt voorgesteld. Hierbij wordt geen handreiking naar medeoverheden gedaan. Dit is een heel inhoudelijke standpuntbepaling waarvan de heer Hazeleger zich afvraagt of dit past binnen de doelstelling van het IPO. Dit uit zich in het feit dat het IPO lobbyt voor minder beleidsvrijheid.

Mevrouw De Man meldt dat zij AV-lid is bij het IPO. Tijdens de presentatie van deze nieuwe rol heeft zij gevraagd hoe het IPO de nieuwe bestuurlijke verhoudingen ziet. In het document staat een nieuw instrumentenkoffer en wordt verwezen naar een klein interbestuurlijk team. Dat zou zij zelf ook wel willen want dan is men sneller klaar. Dit heeft iets te maken met de opmerkingen die de provincie ook altijd maakt over de bestuurslagen die ontstaan tussen Rijk en provincie, of bestuurslagen die ontstaan tussen provincie en gemeente, waarbij de democratische controle niet heel groot is. Zij begrijpt dat er een roep is naar de wijze waarop men een invulling moet geven aan de grote vraagstukken die er komen. Zij wil oproepen: Schoenmaker hou je bij je leest en probeer via de Staten te sturen want anders krijgt men de hele tijd ruis op de lijn. Het nieuwe instrumentenkoffer lijkt het nieuwe instrument van de omgevingswet. De bevoegdheid moet daar gelegd worden waar deze hoort. Dit is in eerste instantie bij gemeenten, maar het lijkt alsof het IPO dit een niveau hoger optilt. Zij vraagt daar aandacht voor en zij zal hier bij het IPO naar vragen. Zij vindt het een goed idee om hier een keer een discussie over te hebben, want dat steunt de AV-leden ook. Zij spreekt hier namens de VVD, maar het zou mooi zijn als men gezamenlijk hier een standpunt over zou kunnen innemen zodat dit kan worden uitgedragen in het IPO.

Gedeputeerde Van Essen reflecteert op de opmerkingen over de grote broek die het IPO aantrekt. Men ziet dat medeoverheden, andere koepels ING, Unie van Waterschappen maar ook verschillende departementen aan Rijkszijde behoefte hebben aan een goede, betrouwbare gesprekspartner namens de provincies. Het is belangrijk dat men het IPO op die manier goed benut. Tegelijkertijd herkent hij wat de heer Hazeleger zegt want dit moet natuurlijk binnen het mandaat liggen. Dit betekent dat alles wat bij het IPO-bestuur langskomt ook altijd eerst in een college is langs moet zijn geweest op het moment dat daar politieke keuzes in zitten. Uiteindelijk moet alles toelopen naar het mandaat dat de Staten geschreven heeft. De gedeputeerde herkent wat de heer Hazeleger zegt als het gaat om lobby. Hij begrijpt de gevoeligheid die werd aangestipt en het is goed om daar binnen het IPO altijd alert op te zijn. Dit is een signaal dat hij zeker mee wil nemen. Als het gaat om de rol van de provincie is het een feit dat het Rijk op zoek is naar meer regie en meer sturing en daar een rol in ziet voor provincies. De nieuwe minister van VRO heeft daar vorige week nog een brief over naar de Kamer gestuurd. Hij benoemt de provincies als een belangrijke partner die hij wil benutten. Het is heel goed om als provincie dat gesprek aan te gaan, juist om te voorkomen wat mevrouw De Man schetst. De gedeputeerde ziet het risico dat er een soort onduidelijkheid ontstaat tussen verschillende bestuurslagen. Men ziet dit soms al met regiovorming. Men werkt samen met regio's maar de democratische legitimatie is natuurlijk toch altijd wat ingewikkelder omdat men al heel gauw met heel veel parlementen te maken heeft die ergens iets van vinden. Dat is een van de redenen dat we met het IPO zeggen dat we in ieder geval het huis van Thorbecke als basis hanteren voor alle politieke besluitvorming. Hij neemt daarom de opmerking van mevrouw De Man mee als het gaat om een instrumentenkoffer. De gedeputeerde ziet zichzelf als volgt: Het kabinet doet een beroep op de provincies om bepaalde rollen te pakken. Dan is het goed om te kijken of de provincie daartoe is gesteld en of dit passend is bij de rollen en verantwoordelijkheden. Als dat nieuwe rollen en verantwoordelijkheden vraagt dan zal de provincie hier in financiële zin, maar soms misschien ook in bevoegdheden of andere instrumenten, voor toegerust moeten zijn. De gedeputeerde ziet deze zaak ook zo in de stukken staan. De basis moet wel echt het huis van Thorbecke zijn. Hij is het hierin hartgrondig eens met mevrouw De Man.

Gedeputeerde Sterk meldt dat vorig jaar de provincie Utrecht een zeer succesvol bijensymposium heeft gehad. Een aantal fracties heeft gevraagd of dat dit jaar vervolg zou kunnen krijgen. Haar voorganger heeft de commissie toegezegd daar begin dit jaar uitsluitel over te geven, maar had al wel een slag om de arm gehouden omdat het moeilijk ging worden vanwege de tijd en de capaciteit die ermee gemoeid zijn. Zij moet helaas de conclusie trekken dat het niet lukt dit jaar opnieuw een symposium te organiseren vanwege het gebrek aan capaciteit.

Gedeputeerde Van Essen heeft nog een mededeling:

Met betrekking tot de meerwaardebenadering in relatie tot NNN is er omtrent twee in het oog springende plannen een aantal keren met elkaar van gedachten gewisseld. De provincie is de afgelopen tijd op verschillende wijze informeert over de toepassing daarvan. Zo is er Artikel 6.3. uit de interim Omgevingsverordening. De gedeputeerde heeft half januari een memo gestuurd met een overzicht van alle casussen waar die mogelijk toegepast wordt, waaraan gewerkt wordt of waar dit wellicht te verwachten is. Er zijn een aantal casus waar hij heel kort een kleine update op wil geven omdat de provincie verzocht heeft om daarover geïnformeerd te blijven:

- Omtrent Verwelius, Utrechtseweg heeft de gemeenteraad van De Bilt het bestemmingsplan verworpen. De gedeputeerde heeft contact gezocht met de wethouder die een gesprek met Verwelius is aangegaan. Men is zich aan beraden op wat nu moet gebeuren. De gedeputeerde zal de provincie informeren wanneer er ontwikkelingen zijn.
- Paleis Soestdijk ligt vanavond voor in de gemeenteraad van Baarn. Daarvoor zijn de overeenkomsten, op het gebied van het borgen van natuur- en de meerwaarde benadering getekend. Dit zit bij de stukken die voorliggen bij de raad van Baarn. Het is afwachten wat de raad daar vanavond over zal beslissen.
- Het bestemmingsplan aan de Drakenburger gracht in Baarn gaat om twee zorginstellingen waar de meerwaardebenadering niet juist en niet volledig is toegepast tot nu toe. Dat maakt ook dat er nog geen overeenkomst is tussen de provincie en de initiatiefnemer om die meerwaarde te borgen. Er wordt gewerkt om dat allemaal op orde te brengen en tot een oplossing te komen. Dat betekent dat de besluitvorming over het bestemmingsplan vertraagd is en naar achteren is geschoven.
- Bij de Willem Arntszhoeve in Zeist gaat het om een tweetal bestemmingsplannen. GS heeft op beide een zienswijze ingediend. Het gaat met name over de toepassing van de meerwaardebenadering in die bestemmingsplannen omdat de verantwoordelijkheid daarvan, en vooral de onderbouwing daarvan, nog onvolledig was. Om precedentwerking te voorkomen is GS met de gemeente Zeist in gesprek om te zorgen dat dit op orde komt voordat de bestemmingsplannen verder ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

1.4. Ingekomen stukken RGW

De voorzitter meldt dat er sprake was van opmerkingen van de ChristenUnie bij het stuk van bodemdaling. De Randstedelijke rekenkamer heeft gereageerd deze input om mee te nemen.

1.5. Verslag van Statencommissie Ruimte, Groen en Water/Wonen

De voorzitter vraagt of iemand iets wil toevoegen aan het verslag van 19 januari 2022. Er zijn geen opmerkingen of vragen en het verslag wordt vastgesteld.

1.6. Termijnagenda en lijst moties RGW (2022RGW02)

De voorzitter geeft de griffier het woord.

Griffier Engelsman heeft een drietal mededelingen:

- De bijeenkomst met betrekking tot motie 109 vindt plaats op 13 april. Zij had de datum pas binnen nadat de agenda verstuurd was.
- In de termijnagenda staat een verzoek van gedeputeerde Van Muilekom voor een infosessie die hij eerder toegezegd heeft over onderhandelingen Defensie, Rijksvastgoedbedrijf. Zij vraagt of de commissie akkoord is om dit in te gaan plannen. De commissie gaat akkoord.
- De commissie heeft eerder ingestemd met een bijeenkomst omtrent integraal aanpakken methaan- en ammoniakreductie. Dit stond gepland op 13 april, maar de partij die dat organiseert heeft inmiddels in Limburg een eerste presentatie gehouden en is tot de conclusie gekomen dat hij dit anders wil gaan opzetten. Dit maakt dat zij iets meer tijd nodig hebben en dat de bijeenkomst verplaatst zal worden.

Mevrouw De Widt vraagt aandacht voor motie 14 van 18 februari 2019. Deze motie is een voorstel omtrent een aanpak voor verbetering van het welzijn van landbouwhuisdieren. Deze motie staat dit kwartaal voor afronding. Een onderzoek van de Raad voor Dierenaangelegenheden over het dier in verschillende overheidslagen wordt afgewacht. Op de website van de RDA staat dat dit onderzoek begin 2021 zou plaatsvinden maar dit is er kennelijk nog niet. Er is wel een recent ander advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden vrijgekomen met een pakket aanbevelingen voor diervriendelijke veehouderij. Wat D66 betreft is dat de aanleiding om te vragen of hiermee de draad opgepakt kan worden. De vraag is of het echt nodig is om dat andere advies af te wachten. Wellicht zijn er goede voorbeelden van andere provincies. Het antwoord hoeft het absoluut niet vandaag gegeven te worden, maar het zou fijn zijn als bij de volgende commissie een mededeling of een memo zou kunnen komen. Gedeputeerde Sterk zegt dit toe.

Gedeputeerde Van Muilekom geeft aan dat de griffier vertelde over de onderhandelingen met Defensie. Dit gaat over de aanpak van de PFAS-verontreiniging. Zijn voorstel is de bijstelling/actualisering van grex. Hij zal dit in april toesturen en het zou heel mooi zou zijn om de actualisering van de grex en de onderhandeling van Defensie in één sessie bij elkaar te brengen en te combineren. Dat zal ergens in mei worden.

De heer De Heer meldt met betrekking tot de bijendag dat het mogelijk is om als Staten jaarlijks een biodiversiteitsdag te organiseren en partners uit te nodigen om iets mee te geven op het gebied van biodiversiteit.

Hij vraagt of er meer fracties zijn die willen nadenken om als PS een jaarlijkse biodiversiteitsdag op kleine schaal te organiseren.

De voorzitter adviseert om dit te verwoorden in een paar regels en aan het begin van de volgende commissievergadering als agendapunt terug te laten komen.

1.7. Rondvraag

De voorzitter meldt dat er een rondvraag is naar aanleiding van de toezegging Statenvoorstel Instrumentenkader uitvoering Groene Contour en zij geeft de heer Hazeleger als eerste het woord.

De heer Hazeleger laat het bij wat hij heeft opgeschreven omwille van zijn spreektijd.

Gedeputeerde Sterk zegt toe dat zij in de eerstkomende RGW-vergadering in april zal komen met een update over de stand van zaken van de Groene Contour. Daarbij zal ook worden ingegaan op de vragen die de heer Hazeleger stelt omtrent de stand van zaken rondom de uitwerking van de varianten en de besteding van middelen.

De heer Hazeleger vindt zijn vraag vrij overzichtelijk en geeft aan dat hier wel een ja of een nee op kan komen: Is het potje van € 12 miljoen al vrij ver gevorderd of staat het nog open?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat zij een hele lange vraag leest waar volgens haar niet een heel eenduidig antwoord kan worden gegeven. Volgens haar is het beter om de volgende vergadering daar uitgebreid op in te gaan. Men kan ook kijken hoe het op dit moment staat met de varianten en wat er wel/niet goed loopt. Haar voorstel zou toch zijn om dat te betrekken bij de volgende commissievergadering.

De voorzitter meldt dat de volgende rondvraag is ingediend door JA21 over het gerechtelijk vonnis omtrent het beheer van vossen dat niet meer toegestaan is.

De heer Dinklo adviseert om, gezien de tijd, te kijken wat er al inhoudelijk in de vraagstelling staat. Hij hoopt dat de gedeputeerde op alle vragen antwoord geeft.

Gedeputeerde Sterk weet niet of de commissie de vragen ook voor zich heeft. Zij meldt dat GS bekend is met de gerechtelijke uitspraak. GS deelt niet de visie dat de weidevogelstand nu ernstig gevaar loopt omdat men een periode van beheer heeft gehad en de vossenpopulatie niet direct hersteld is. Er is naar verwachting geen acuut gevaar op dit moment. Op de vraag of GS het eens is dat de organisaties, zoals Animal Rights of Fauna4live, die de ontheffing aanvechten verantwoordelijkheid dragen voor de achteruitgang van de biodiversiteit in de weidevogels in het bijzonder zegt de gedeputeerde eigenlijk alleen maar te kunnen zeggen dat wij leven in een democratische rechtstaat. Dat betekent dat besluiten vatbaar zijn voor bezwaar en beroep en eventueel ook hoger beroep. Op de vraag of GS in beroep gaat tegen de uitspraak en wat het betekent voor de opschorting van het vonnis, zodat de vos alsnog bejaagd zou kunnen worden, antwoordt zij dat GS zich gaat beraden op de uitspraak en het al of niet instellen van een hoger beroep. De uitspraak is nog vrij recent (van afgelopen vrijdag) en omdat de uitspraak niet alleen onze ontheffing raakt, maar ook de landelijke vrijstelling onverbindend verklaart, kan het zijn dat het Rijk sowieso hoger beroep zal aantekenen. Het lijkt de gedeputeerde goed om daar eerst goed naar te kijken. De ontheffing is onder andere vernietigd op de motivering. Volgens de uitspraak zijn voor de motivering meer data nodig om schade aan te tonen en meer onderzoeken die aantonen dat de vossen grotendeels verantwoordelijk zijn voor de weidevogelpopulatie. De motivering van de besluiten komt primair uit het faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid en GS zal met hen in overleg gaan treden over die geconstateerde gebreken en de uitspraak verder bestuderen.

De heer De Heer meldt dat het persbericht voor de ChristenUnie aanleiding was om hiernaar te kijken. De commissie RGW heeft binnenkort een overleg met de Faunabeheereenheid over vraagstukken in het faunabeheer. Hij zal dit punt dan eveneens agenderen. De heer De Heer vraagt of hij een memo kan krijgen zodat hij goed beslagen ten ijs kan komen. Hij denkt dat hier meer over te zeggen valt dan dat men nu in een paar minuten kan doen.

De voorzitter vindt dit een goede suggestie en meldt dat de griffie zal opnemen met de organisator van het overleg vanuit faunabeheer of hij dit kan meenemen op de agenda. Zij vraagt of de gedeputeerde nog wil reageren.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat het handig is om voor deze sessie informatie te hebben over hetgeen de provincie van plan is. Wanneer dit mogelijk is zal zij een memo doen toekomen zodat de ChristenUnie voldoende informatie heeft voor dit gesprek.

De heer Dinklo merkt op dat de gedeputeerde aangeeft dat de vos nu geen acuut gevaar is en hij vraagt zich af waarop zij dit baseert. Allerlei vossenjachten zijn afgelast, waardoor het aantal vossen juist toeneemt. De vossen krijgen nu jongen en wanneer deze niet worden afgeschoten zullen zij er volgend jaar wel zijn. Er is dus acuut gevaar op lange termijn. Hij wil graag weten wanneer de provincie wel in beroep gaat en vraagt wanneer krijgt hij dat memo krijgt omdat hij zou dit het liefst zo snel mogelijk zou willen ontvangen.

De heer Van der Steeg geeft aan dat de PvdD het denkframe van de heer Dinklo niet deelt. Schouwschade en causaal verband zijn niet aangetoond. Dit heeft de rechter met de provinciale ontheffing geoordeeld. Er is een motiveringsgebrek en het is de vraag of schade überhaupt aan te tonen valt. De hoofdoorzaak van de slechte weidevogelstand is veelal veel meer. Met intensief grondgebruik, gif, maaien, en een lage grondwaterstand heeft men de hoofdoorzaken van de lage weidevogelstand te pakken. Er zijn altijd al vossen geweest en een gezonde weidevogelpopulatie kan dit aan. Dit heeft Utrecht echter niet door het intensieve grondgebruik. Hij ziet het memo waar de heer De Heer naar vroeg graag tegemoet maar dan niet als een slager keurt zijn eigen vlees verhaal. Hij zou graag de ruimte willen hebben om breder te praten of men qua beleid op het goede spoor zit. De PvdD denkt van niet en zou hierover van gedachten willen wisselen met de gedeputeerde.

De heer Nagtegaal is het eens met de heer Dinklo omtrent de vraag waarom GS niet meteen in beroep gaat. Vossen krijgen weer jongen in maart tot mei en hij vraagt welke maatregelen men nu kan nemen zonder het doden van de dieren. Hij zou graag van GS willen weten of er andere maatregelen, zoals vangen, mogelijk zijn. Men moet nu iets doen en niet wachten tot de rechterlijke uitspraak. Hij hoopt dat men uiteindelijk weer wel mag jagen maar dat is nu even niet de realiteit.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de heer Dinklo aangeeft dat volgend jaar de situatie heel acuut zou kunnen zijn maar dat dit niet klopt omdat men nou eenmaal de afgelopen periode wel de vossenstand heeft beheerd. De memo zal zij zo snel mogelijk sturen. Hier is even wat tijd voor nodig omdat GS naar het Rijk kijkt omdat het Rijk in deze uitspraak is aangesproken. Zij kan nu toezeggen dat de memo zo snel mogelijk naar komt maar zij kan geen ijzer met handen breken.

De heer Hazeleger onderstreept dat de situatie acuut is. Hij wil geen discussie aangaan met de heer Van der steeg over intensief landbouwgebruik. Vanuit de Eempolder komt een heel duidelijke oproep om nu iets te doen. Dit is een gebied waar de landbouw niet intensief is en zich juist heeft aangepast aan de weidevogel. Vanuit dat gebied komt de oproep aan de provincie iets te doen om de vossenjacht weer mogelijk te maken. Hij wil deze oproep ondersteunen en vraagt in hoeverre er nog een mogelijkheid is om een aanvullende onderbouwing in te leveren naar aanleiding van de rechtszaak.

Gedeputeerde Sterk vindt dit een ingewikkelde vraag en zal hier schriftelijk antwoord op geven. Dit hoort bij de toezegging die eerder gedaan is..

De heer Nagtegaal zou graag schriftelijk antwoord willen ontvangen op zijn vraag welke alternatieve maatregelen mogelijk zijn in plaats van het doden van de vossen.

Gedeputeerde Sterk zegt toe dat zij in de memo alles zal afwegen. Daarbij zal zij tevens bekijken welke andere mogelijkheden er zijn om met dit probleem om te gaan waarbij zij tevens aandacht zal besteden aan de zojuist gestelde vraag.

De heer Dinklo stelt voor om langer over dit onderwerp door te praten en wil graag weten hoe men hier handen en voeten aan gaat geven. Het is duidelijk dat dit onderwerp bij de commissie leeft.

De voorzitter had de indruk dat de commissie eerst het memo wilde afwachten en stelt voor om daarna gezamenlijk te bekijken waar zo'n discussie over zou moeten gaan.

De heer Dinklo geeft aan dat de gedeputeerde zegt dat het memo er op korte termijn komt. Dit is voor hem binnen nu en twee tot vier weken.

Gedeputeerde Sterk kan hier agenda technisch geen toezegging over doen.

De voorzitter sluit de vossendiscussie en gaat door naar de derde rondvraag: Mevrouw Van Elteren had een rondvraag over de vogelgriep en de kosten voor de dierenhulpverleners.

Mevrouw Van Elteren meldt dat de afgelopen tijd in het nieuws is geweest dat de dierenambulance en de dierenhulpverleners het druk hebben met de vogelgriep. Ook in onze provincie zijn zij veel tijd kwijt aan het ruimen van vogelgriepslachtoffers. Dit gaat soms ten koste van de normale ritjes. Het schetst haar verbazing dat hier geen enkele vorm van ondersteuning voor is. Alle extra die de dierenhulpverleners maken als het gaat om bescherming die nodig is om de dieren en zichzelf te beschermen; maar er zijn ook geen voorzieningen als het

gaat om de extra eisen die gesteld worden aan het vervoer en de opslag van de kadavers. Zij moeten dit zelf betalen. De commissie heeft al eerder gesproken hoe het gaat met dierenhulpverleners in de provincie en men weet dat ze het niet breed hebben. Haar vraag aan de gedeputeerde is: Kunnen we met de gedeputeerde het gesprek daarover aangaan om te achterhalen wat nou precies het probleem is en hoe de dierenhulpverleners geholpen kunnen worden. Zij begrijpt dat hun financiële kosten nu al oplopen tot zo'n 3000 euro gemiddeld per jaar. Voor een gemiddelde dierenambulance is dat heel veel geld. Zij verzoekt om hiernaar te kijken want ook de provincie is erbij gebaat dat er geen kadavers in het veld blijven liggen omdat dit het risico op verspreiding van de vogelgriep nog erger gemaakt. Het gaat onder andere om de vogelsoorten die de provincie heel hard probeert te beschermen. Zij vraagt daarom of er gekeken kan worden of er mogelijkheden zijn om de dierenhulpverleners vanuit de provincie te ondersteunen.

Gedeputeerde Sterk gaat met deze vraag aan de slag. Zij zal dat gesprek aangaan en de commissie ook laten weten of ondersteuning mogelijk is en hoe dat er dan uit zou kunnen zien. Zij is tevens bereid om naar de Faunabeheereenheid te stappen en te vragen wat mogelijk is om meer te extra punten te creëren waar deze kadavers gebracht kunnen worden. Zij zal daarover een terugkoppeling naar de commissie sturen.

Mevrouw van Elteren bedankt voor de beantwoording en geeft aan dat zij dit voldoende vindt.

2 [Ter bespreking](#) (tijdsbesteding 13:00 uur - 17:30 uur)

2.1. [SV Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof \(2022RGW57\)](#)

(2.2. [SB propositie Stikstof en Natuur \(2022RGW22\)](#))

De voorzitter geeft ter inleiding het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde Sterk meldt dat het onderwerp stikstof het eerste onderwerp was dat op haar bureau terecht kwam. Het onderwerp had meteen haar aandacht. Er ligt een grote opgave in de provincie maar eigenlijk in het hele land. Zij wil graag vandaag het gesprek daarover aangaan omtrent welke route men gaat lopen en welke oplossingen er liggen voor economisch rendabele kringlooplandbouw, de vergunningverlening en natuurlijk ook voor de waardevolle natuur die wij om ons heen hebben. Er is in 2020 al eerder over stikstof gesproken in de Leidraad Stikstof en daarmee lag op zich een goede basis. Men moest echter ook constateren dat er nog wat meer kaders nodig waren voor de gebiedsgerichte aanpak; een kader waarbinnen men de processen goed kan inrichten. Onderweg kreeg men ook nog te maken met een nieuw regeerakkoord en juridische ontwikkelingen op dit dossier. GS heeft, waar mogelijk, duidelijkheid proberen te geven in het Handelingskader dat vandaag in de commissie ligt. Als het gaat over stikstof, ligt de focus, in navolging van WSN, op de Natura 2000-gebieden en de zones daaromheen, en dus eigenlijk op de instandhoudingsdoelen per gebied. De opgave is natuurlijk breder dan alleen stikstof. Het gaat ook om meer en een sterkere NNN en om een landbouwsector die in evenwicht is met de omgeving, die als hoeder van het landschap kan dienen en daarmee ook gewoon een goede boterham kan verdienen voor de toekomst. Daarom hebben we gekozen voor de integrale gebiedsaanpak. Deze oplossing ligt niet alleen maar bij één opgave (stikstof) maar ook bij natuur, water, bodem, bodemdaling en natuurlijk ook bij de landbouw. Er is veel onzeker op dit moment en in de kranten ziet men de onrust die er op dit dossier is. De vraag is wat de koers wordt van het kabinet want daarvan is de provincie voor een deel afhankelijk. Wat gaat er gebeuren met hogere beroepszaken die GS heeft aangekaart en wanneer kunnen we daar wat over horen? Aan de andere kant heeft de provincie de verplichting om op 1 juli 2023 een provinciaal gebiedsplan neer te leggen. In die spanning staat dit Handelingskader en daarom wil de gedeputeerde hiermee zo snel mogelijk van start en samen met de gebiedspartners de gebiedsagenda creëren per gebied, zodat men die uiteindelijk kan laten landen in het gebiedsplan, met de hoop om onderweg nog meer informatie mee te kunnen nemen en uiteindelijk dat proces op een goede manier af te ronden.

Op twee punten van orde antwoordt de voorzitter dat bij de start van deze vergadering gemeld is dat de klok vandaag minder goed geregeld is. Een collega is bereid gevonden om de spreektijd bij te houden. Met betrekking tot het tweede punt van orde heeft gedeputeerde Sterk uit coulance de gelegenheid gekregen om haar eerste Statenvoorstel in deze commissie toe te lichten.

De voorzitter meldt dat zij bij het vaststellen van de agenda de commissie de tip aan de hand heeft gedaan om dit onderwerp als bijdrage bij de natuurpropositie te betrekken. Zij geeft de commissie de gelegenheid voor de eerste termijn.

Mevrouw Van Elteren meldt dat GroenLinks vindt dat het Handelingskader er in grote lijnen goed uitziet. GroenLinks is net als de gedeputeerde van mening dat het belangrijk is om hier goed en snel mee aan de slag te gaan, met het oog voor de uitdagingen en ook de kansen in elk gebied. GroenLinks heeft nog wel wat vragen:

- De eerste vraag is dat er in het NRC op 20 februari een artikel stond met de duidelijke titel: Stikstofaanpak dik onvoldoende, en dat wist kabinet Rutte IV op voorhand. Hieruit blijkt dat het kabinet Rutte IV van tevoren wist dat de stikstofaanpak, zoals omschreven in het coalitieakkoord, bij lange na niet voldoende gaat zijn om de eigen doelen te halen en dat er op dit moment geen doorgerekend pakket ligt wat die doelen wel haalt. Ambtenaren geven aan dat door ingrijpende maatregelen duidelijk te laten benoemen, in bijvoorbeeld de uitwerking van gebiedsplannen, fundamentele keuzes vooruitgeschoven worden. De provincie is verantwoordelijk voor de uitvoering van de plannen. GroenLinks vraagt zich dan ook af hoe de gedeputeerde aankijkt tegen de signalen dat de stikstofaanpak onvoldoende is en of zij vindt dat er ook een taak ligt bij de provincie om in gesprekken, bijvoorbeeld in IPO-verband en met het Rijk, te benadrukken dat zij belangrijk vindt dat deze doelen gehaald worden; en dat er voor alle betrokken partijen duidelijkheid gegeven moeten worden wat nodig is om dat te behalen.
- De tweede vraag gaat over de technologische innovatie. GroenLinks heeft zich eerder uitgesproken over de risico's als het gaat om de focus op technologisch innovatie omdat het dure aanpassingen zijn waarbij de juridische houdbaarheid eigenlijk nog allesbehalve zeker is. In het Handelingskader valt te lezen dat er rekening gehouden moet worden met de bijeffecten van de inzet op technologie. Daarmee wordt met name gesproken over intensivering, de kans op een lockin en het risico op desinvestering. Daarnaast leest men dat de juridische borging van deze technologische maatregelen heel belangrijk is. GroenLinks is het daar van harte mee eens en wil graag van de gedeputeerde horen of dit betekent dat de provincie in gebiedsprocessen minder, of misschien wel niet, zal inzetten op die technologische oplossingen vanwege de onwenselijke bijeffecten en de problemen die spelen met juridische borging. En als dat niet het geval is, hoe worden dan die ongewenste bijeffecten van inzetten op technologie en onzekerheid vanwege de juridische borging ondervangen? De RVA heeft onlangs een oproep gedaan om dierenwelzijn ook mee te wegen in gebiedsprocessen, omdat sommige maatregelen die genomen kunnen worden, een stap vooruitgaan als het gaat om stikstofuitstoot, maar ook een stap achteruit kunnen zijn als het gaat om dierenwelzijn. In dit Handelingskader leest men niet zoveel over dierenwelzijn en GroenLinks vroeg zich af of de gedeputeerde alsnog kan aangeven hoe dierenwelzijn meegewogen wordt, en of zij, als dat niet wordt meegewogen, alsnog mogelijkheid ziet om dit wel te doen.
- Op de schriftelijke vragen die GroenLinks samen met de PvdA heeft ingediend kwam de beantwoording gisteravond binnen. GroenLinks bedankt daarvoor. GroenLinks vroeg of het college voornemens is om extern salderen weer open te stellen. Op dezelfde dag stelde de provincie Gelderland extern salderen weer open en deed de provincie Overijssel dit juist op slot vanwege de juridische onzekerheden. GroenLinks vraagt of de gedeputeerde kan uitleggen op basis waarvan GS dit besluit neemt en hoe de juridische houdbaarheid wordt getoetst.

De heer Dercksen geeft aan dat al heel lang bekend is dat er in natuurgebieden in Nederland te veel stikstof landt, zelfs wanneer men de menselijke activiteit elimineert. Hij vraagt wat hierin het voorstel is van GroenLinks. Moeten alle dieren uit de natuur weg om hun stikstofdepositie te elimineren? Hij vraagt hoe deze wereld eruitziet.

Mevrouw Van Elteren antwoordt dat zij dit soort vragen eigenlijk ziet als een afleiding van waar het werkelijk om gaat. GroenLinks vindt het nemen van goede bronmaatregelen belangrijk en ziet dit op dit moment nog onvoldoende.

De heer Dercksen vindt dit geen antwoord op zijn vraag. Hij vraagt nogmaals wat GroenLinks vindt dat moet gebeuren bij natuurgebieden waar de stikstofdepositie die gemeten wordt in de lucht nog steeds te hoog is als je al het menselijk handelen elimineert.

Mevrouw Van Elteren antwoordt dat men zoveel mogelijk moet doen om de stikstofuitstoot te verminderen. Zij ziet dit momenteel niet gebeuren en denkt dat men hier nog een aantal stappen extra in kan zetten. Dit komt omdat fundamentele keuzes voornamelijk vooruitgeschoven worden.

Mevrouw Van Gilse bedankt voor het Handelingskader. Het stuk geeft duidelijk de deelgebieden voor de gebiedsgerichte processen aan en welke knelpunten er in welk gebied zijn of zijn te verwachten. De VVD vindt maatwerk erg belangrijk en geen enkel natuurgebied is hetzelfde. Zij vindt het nog steeds lastig in welk gedeelte er inzet op stikstofdepositie is en wat de meekoppelkansen zijn. Wanneer men zo'n enorm bedrag vrijmaakt voor stikstofreductie dan is het belangrijk welk gedeelte daaraan wordt uitgegeven en welk gedeelte niet. Daarnaast is bij het instrumentarium gezegd dat wordt gekeken naar het aanpassen van de verordening op bepaalde punten, zoals de ruimte-voor-ruimte-regeling en het eventueel opnemen van experimenteerruimte. Zij vraagt hoe dit werkt en waarom er niet gekozen is om eventuele experimenteerruimte mogelijk te maken of voor te leggen aan PS; en wanneer dit wel mogelijk is. Daarnaast gaat de stikstofbank nu eindelijk in werking treden. Al vanaf mei 2019 vraagt de VVD om een provinciale stikstofbank. Er is gekozen voor een vierdeling in projecten van provinciaal belang. Hier staat echter maar één voorbeeld achter en het is niet duidelijk wat er wel/niet onder provinciaal

belang valt. Zij vraagt op basis waarvan dit wordt bepaald en of PS mag zeggen wat hij provinciaal belang vindt. Daarnaast is er in de Staten vaak over vrijwilligheid met betrekking tot uitkoop besproken. In het stuk staat een uitgangspunt. Mevrouw Van Gilse vraagt of het een harde toezegging is dat de vrijwilligheid blijft. Daarnaast mist zij in het Handelingskader het perspectief van het breder uitrollen van de huidige voorgenomen pilots. Wat is hiervan het perspectief, hoe kan men dit breder uitrollen en hoe kan men ervoor zorgen dat hier breed gebruik van kan worden gemaakt? Er worden een aantal lessen getrokken en kaders geschepd. Dit is goed maar de VVD mist de harde doelen en resultaten waar men naartoe werkt. Er staan enkele doelen in het stuk maar dit zijn voornamelijk het robuuster maken van Natura 2000-gebieden, een duurzaam toekomstperspectief voor de landbouw, andere maatschappelijke en economische activiteiten en vermindering van de lokale stikstofdepositie. Het is duidelijk en evident dat men daarheen wil maar het is niet concreet. Hoe kan PS over een aantal jaar zeggen dat de gebiedsgerichte aanpak gelukt is en wanneer het resultaat is behaald? Waarom kan men hier geen kwantitatief doel op zetten? Vooral omdat er zoveel geld naartoe gaat en hier zoveel maatschappelijke ontwikkelingen van afhangen. Zij vindt het lastig zich iets voor te stellen van een document waarvan men niet weet waar dit toe leidt en vindt dat PS achteraf moet kunnen beoordelen of dit goed heeft uitgepakt.

De heer Fiscalini meldt dat in het stuk valt te lezen dat de natuur in de provincie onder druk staat door toename van het stikstof en dat de provincie op deze wijze niet de gunstige staat van instandhouding zal bereiken. Tevens leest hij dat de beschikbaarheid van economische en maatschappelijke ontwikkelruimte in Utrecht beperkt is. Wanneer wordt er wel een gunstige instandhouding verwacht en hoe wordt dit dan gemeten? In het Statenvoorstel valt te lezen dat er nog onderzoekstrajecten lopen in het kader van stikstof en relevante onderwerpen die impact kunnen hebben. De resultaten kunnen impact hebben en de pilots kunnen leiden tot wezenlijke andere inzichten in het opstellen van gebiedsagenda's. Wanneer dit mocht leiden tot andere inzichten c.q. opstellen van gebiedsagenda's, hoe wordt dan omgegaan met de vergunningverlening? Voor het behalen van de doelstelling is een transitie in de landbouw essentieel, met name in de overgangsgebieden rondom de Natura 2000-gebieden. JA21 vraagt wat hier precies mee wordt bedoeld. Bij de oostelijke Vechtse Plassen is de kritische depositiewaarde bijvoorbeeld met 65% overschreden waarvan het grootste gedeelte niet veroorzaakt wordt door lokale bronnen.

De heer Westerlaken meldt dat het CDA tevreden is over de uitwerking. Het CDA vindt het knap dat de provincie tijdig bijschakelt en op tijd tot de conclusie komt dat hetgeen men had niet voldoende was en dat dit verbeterd moet worden. Het CDA is heel tevreden dat dit is gedaan in samenspraak met de gebiedstafel. Het is een gebalanceerd stuk geworden waarin duidelijk aandacht is voor de integrale aanpak waarvan het CDA vanaf het begin al een grote voorstander was. Hij heeft een paar vragen waarvan een aantal over het Handelingskader en een vraag die voortkomt uit het IPO stuk, wat volgens de voorzitter ook meegenomen mag worden:

- Is er al zicht is op welke ruimte de provincie krijgt en blijft houden om de aanpak zoals hier beschreven is uit te voeren, gelet op wat in Den Haag bediscussieerd worden over de stikstofaanpak? De laatste berichten zijn dat ze ervan uitgaan dat de veestapel met 30 procent zou moeten krimpen. Hij heeft af en toe het gevoel dat wat spanning zit tussen de aanpak van de provincie en de gedachten die daarover rondgaan in Den Haag.
- Wat wordt gedaan met de gebieden die uit de analyses blijken? Bijvoorbeeld De Helm in Veenendaal, die een onderdeel zijn van het gebied Bennekomse Binnenveld, Botshol en de Oostelijke Vechtplassen? Daar wordt geconstateerd dat zelfs als de provincie al zijn middelen inzet om de stikstofdepositie te verlagen nog niet de natuurwaarden gehaald worden. Betekent dit dat we daar wel alle middelen op in gaan zetten om vervolgens niet de natuurwaarde te halen? Of zegt de provincie dat zij dit beter op andere plekken kan inzetten?
- Hij zou nog een keer aandacht willen vragen aan de gedeputeerde om uit te leggen wat salderen nou precies betekent, want hij merkt in allerlei discussies dat de begrippen intern- en extern salderen niet altijd goed begrepen worden. En misschien is het ook goed om nog een keer uit te leggen wat de positie en de stellingname van de provincie Utrecht hierin is.
- De laatste vraag gaat over het IPO. Er wordt gesproken in het stuk over het realiseren van de gebiedsplannen in 2023. Hij gaat ervan uit dat dan de plannen klaar zijn. De uitvoering volgt daarna. De heer Westerlaken vraagt hoe de provincie de transitie in de landbouw in die plannen verwerkt. Met andere woorden: Hoe houdt men het bedrijf gaande als de verbouwing onderhanden is?

Mevrouw De Widt heeft vier inhoudelijke vragen over dit onderwerp. Zij bedankt voor de schriftelijke beantwoording van de vragen die vooraf waren ingediend.

- Bij de bespreking van de bodemdaling vorige maand was ook al onduidelijkheid over de tien procent gronden waar we de landbouw beter kunnen afbouwen. Dat verzoek herhaalt zij in het licht van de gebiedsgerichte aanpak van stikstof. Fundamentele keuzes moet men maken en niet voor zich uitschuiven. Hoe sneller duidelijkheid hierover komt hoe beter het is. Dit moet integraal worden aangepakt. Hoe gaan we dat doen en waar gaan we dat doen?
- In het Handelingskader wordt op meerdere plekken gewezen op een inventarisatie die gedaan wordt naar woningbouwprojecten die hinder hebben van het niet aanwezig zijn van stikstofruimte. Dit wordt in

dit kwartaal verwacht en is natuurlijk buitengewoon interessant om te weten. Hoe staat het daarmee en kan de commissie dat zo snel mogelijk krijgen?

- Het is heel erg fijn dat de stikstofbank er eindelijk komt. Er zijn vier doelen benoemd in dit kader en zij vraagt zich af of dat ook een volgorde van inzet is, of dat er aparte banken komen. En hoe gaat dat dan ten opzichte van elkaar functioneren? Kortom het is niet duidelijk hoe die stikstofbank zou moeten werken. Het is wel heel erg nodig dat die er komt, maar waarvoor precies en hoe?
- Is er bekend welke ruimte er in Utrecht latent aanwezig is vanwege vergunningen die eigenlijk niet benut worden op dit moment? Dus hoeveel schijn en werkelijkheid zit er misschien ergens nog tussen? Tenslotte is de IPO-propositie prima. Het sluit aan bij waar wij hier mee bezig zijn en is een goede basis voor het werk.

Mevrouw Krijgsman begint met een kleine terugblik naar het debat van 15 juli 2020 toen de commissie het ook over de gebiedsprocessen had. Toen gaf zij al aan dat we echt moeten kijken naar de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden omdat het ook zo in de Habitatrichtlijn verwoord staat en de depositiewaarden daar helemaal niet genoemd worden. Zij is blij te lezen dat dit nu zo vermeld staat als uitgangspunt van een Handelingskader. Toch stoort zij zich een beetje aan het feit dat er weer heel veel over prepositiewaarde wordt gesproken omdat het rekenen met een indicator geen doel op zich moet zijn. Dat staat ook in de propositie, want men ziet dan dat de KDW's niet altijd gehaald worden. Dit is natuurlijk een voorstel dat voortvloeit uit de landelijke wetgeving, de WSN. De PvdA vindt dat dit een papieren werkelijkheid weergeeft en geen rekening houdt met wat de natuur daadwerkelijk nodig heeft. Hier en daar is er nog aardig wat nodig om tot een natuurherstel te kunnen komen, zoals voldoende middelen, instrumenten en slagkracht om ook daadwerkelijk tot uitvoer te komen. Zij heeft een aantal vragen:

- Mevrouw Krijgsman vraagt of de gedeputeerde een inkijkje kan geven hoe nu met het nieuwe kabinet een en ander wordt besproken en uitgewerkt.
- Vooraf aan deze vergadering zijn schriftelijke vragen gesteld. Het antwoord op vraag twee van de SGP roept vragen bij de PvdA op. Extern salderen is nog niet mogelijk volgens de beantwoording van de artikel 47-vragen. Toch wordt er wordt er naar saldering gezocht voor de stikstof die eerst in het Rotterdamse havengebied werd gezocht. Dat vond de PvdA raar omdat hij in motie 41 aangaf dat hij eerst stikstofruimte wil voor de grote maatschappelijke opgaven die beschikbaar komen. Zij vraagt of de gedeputeerde kan uitleggen hoe dit precies zit.
- Het extern salderen is nog niet opengesteld en daar moet nog een besluit over genomen worden. Is er wel bekend langs welke kaders GS dit gaat doen en is GS bereid om PS mee te nemen en eventueel een besluit voor te leggen over het externe salderen?
- In de beantwoording van dat artikel 47 pagina's wordt aangegeven dat de Aerius-calculator gebruikt wordt. Mevrouw Krijgsman vraagt zich af of de gedeputeerde ervan op de hoogte is dat de vorige minister van het vorige kabinet in een brief naar de Kamer heeft aangegeven dat de 25-kilometergrens niet gebaseerd is op wetenschappelijke adviezen van bijvoorbeeld TNO en het RIVM, en dat juristen er daarom van uitgaan dat dit onhoudbaar gaat zijn bij de rechter omdat hetzelfde gebruikt werd om aan te geven dat de 5-kilometergrens niet houdbaar was. Zij vraagt of hier in IPO-verband aandacht voor is aangezien men anders misschien met vergunningen bezig is waar problemen over komen. Dat wil de PvdA niet, want hij is voorstander van vergunningen die standhouden bij de rechter.
- In de beantwoording van vraag 7 van GroenLinks wordt naar artikel 6.2. van de Habitatrichtlijn verwezen. Hierin wordt gezegd dat men denkt dat er op zeker moment weer een toename van stikstofdepositie mogelijk is. Moeten we niet eerst gaan werken aan reductie alvorens we gaan nadenken over het toestaan van enige toename van de stikstofdepositie?

De heer De Harder meldt dat de ChristenUnie zich richt op het Handelingskader omdat voor hen het bespreken van de propositie mosterd na de maaltijd is. Hij geeft een compliment voor het goed leesbare Handelingskader. In de samenvatting las hij de inbreng van de ChristenUnie terug. Daar kan hij alleen maar blij van worden. Het gaat om de natuur en de instandhoudingsdoelen en niet zozeer om de stikstofreductie zelf. De provincie gaat investeren in de boeren met toekomst en niet al het geld stoppen in het vrijwillig stoppen. Er wordt gekozen voor een integrale aanpak, waarbij we andere opgaven mee koppelen en er is ruimte voor maatwerk in de gebieden. Eigenlijk allemaal punten waar de ChristenUnie de afgelopen jaren voor gepleit heeft. Toch wil hij nog een aantal dingen delen:

- Het stuk begint met de stelling dat een sterke toename van stikstofemissie en depositie leidt tot problemen in natura 2000-gebieden. Hij is benieuwd vanaf welk moment de toename is berekend omdat er zijns inziens sprake is van een langdurige overbelasting. Volgens de cijfers van het RIVM zijn sinds 1999 de cijfers van de stikstofdepositie gedaald. Vanaf welk moment wordt dus de toename geteld?
- De ChristenUnie vindt het verwarrend dat men gebiedsagenda's en -plannen gaat opstellen. Het zou fijn zijn als de samenhang hiertussen helderder werd in het stuk.
- In hoofdstuk 3.2. worden de primaire andere opgaven in het Utrechts gebied genoemd. De energietransitie zit in zijn portefeuille en is voor sommige gebieden relevant. Hij denkt dat er voor de hele provincie ruimte wordt geboden om energie duurzaam op te gaan wekken.

- Er zijn zorgen over het tempo. De gebiedsprocessen zijn over het algemeen gestart, maar er zijn nog niet echt te stappen gezet richting oplossingen. Als voorbeeld wordt vermeld dat de betrokken overheden zijn gestart om met de gebiedspartijen te komen tot een gebiedsproces. Dit is een hele voorzichtige aanzet van de fase waarin men nu zit. Gaat men de deadline in 2023 voor de gebiedsplannen daarmee wel halen?
- Een belangrijke randvoorwaarde is dat de processen opstarten vanuit vertrouwen van alle partijen. De legalisatie van PAS-melders van interimers is nog niet definitief in zicht. Het staat in de wet maar hoe gaat men dit doen en waar haalt men de stikstofruimte vandaan op landelijk niveau?
- De ChristenUnie is geschrokken van de zin over de recente gerechtelijke uitspraken. Er staat letterlijk dat pas wanneer de instandhoudingsdoelen zijn behaald er weer rechtszekere vergunningverlening kan plaatsvinden. Het duurt nog wel even voordat de instandhoudingsdoelen in zicht zijn dus dit is het komende decennium een serieus probleem voor de vergunningverlening. Hoe ziet de gedeputeerde dit?
- Tot slot vraagt de ChristenUnie aandacht voor andere sectoren. Op pagina 25 wordt dit kort benoemd maar dit is te weinig. Motie 42 vraagt aandacht of gerichte snelheidsverlaging rondom Natura 2000-gebieden kan bijdragen. Hier leest de ChristenUnie niets over terug terwijl hij specifiek heeft gevraagd om dit op te pakken in de gebiedsgerichte aanpak. Hij denkt hierbij tevens aan de problemen rondom de vergunningverlening in Brabant, zoals bij de Amercentrale. Dit zijn zaken die in het Handelingskader een plek zouden moeten krijgen om te kijken hoe men reductie vanuit alle sectoren kan krijgen. Men moet zich niet alleen blindstaren op de landbouw.
- De gebiedsplannen worden opgeleverd door GS en aangeleverd op landelijk niveau. Ziet de gedeputeerde een rol van GS in de voorbereiding of gaat dit vanuit de gebiedsprocessen rechtstreeks door?
- De ChristenUnie heeft meerdere malen aandacht gevraagd voor bodemmetingen buiten de natura 2000-gebieden en kijkt uit naar de onderzoeken die nu worden gedaan in de regio Foodvalley tot de Veluwe.
- Het zou voor zijn fractie fijn zijn om strakker betrokken te worden bij dit onderwerp. Na de rechterlijke uitspraken over Het PAS waren er regelmatig infosessies en was er een logische opbouw met een leidraad zodat men goed geïnformeerd was over wat er gebeurde. De ChristenUnie heeft dit de afgelopen tijd gemist en het Handelingskader kwam een beetje onverwacht op tafel.

De heer Derksen vindt stikstof een hallucinant zelfbedacht non probleem. Nederland is het enige land in de wereld die een stikstofprobleem heeft en zelfs een minister van Stikstof. Je zou je bijna schamen om jezelf Nederlander te noemen in het buitenland. De natuurgebieden hebben aan onze kant van de grens een probleem en aan de andere kant van de grens niet. Hij heeft namens zijn fractie in december een motie ingediend: *Geen beleid zonder data*. Men stelde vast dat het Rijk heeft aangegeven dat er helemaal geen bodemonderzoeken zijn in natuurgebieden en dat er helemaal geen depositiemetingen zijn. We weten dus helemaal niet wat daar gebeurd is de afgelopen decennia. Er lopen momenteel vier metingen in dit land en daar baseert het hele land het beleid op. De gedeputeerde van destijds ging helemaal niet in op de feiten en vervolgens wordt ze minister van Binnenlandse Zaken. Dus dat schept kansen zou hij deze tegen de nieuwe gedeputeerden willen zeggen. Men heeft het over instandhoudingsdoelstellingen voor natura 2000-gebieden en natuurherstel. Herstel naar wanneer dan precies en waarom? En hoe kun je bronmaatregelen nemen als je niet weet welke depositie van welke bron in een natuurgebied terecht komt? Dan kan men een boer hierop aanspreken of een automobilist maar als er een biomassacentrale twee kilometer verderop staat dan komt de stikstof waarschijnlijk van de biomassacentrale. Dus hoe kan dit beleid zonder al deze data worden vormgegeven? Alles is gebaseerd op mooie modellen die onder vuur liggen. De Aeriiskaarten worden niet bijgehouden zodat er venetjes staan waar in de praktijk graslanden blijken te zijn. De Aeriiskaarten worden niet aangepast omdat men anders een boete krijgt van Brussel. De Natura 2000 is geen EU-verplichting. Nederland heeft zijn natuurgebieden aangemeld bij de EU en in deze regeling staat dat als de gevolgen onredelijk zijn men de regeling kan veranderen. Waarom doet men dit niet? Zoals gezegd zijn er nogal wat natuurgebieden waar zelfs het niet mogelijk is om onder de stikstofwaardes te komen als men alle menselijke activiteit elimineert. De KDW is wanneer er schade aan de natuur zou kunnen ontstaan. PBL heeft al een keer gemeld dat dit een onzinnig uitgangspunt is en wetenschappers melden dit recentelijk ook nog een keer. Men doet alsof de natuur en het klimaat alleen afhankelijk zijn van stikstof en CO2 terwijl er heel veel variabelen zijn. De PVV vraagt hoe de gedeputeerde hiernaar gaat kijken.

De heer Van der Steeg leest in de propositie de reductiedoelen met het oog op economische ontwikkeling. Het is echter de dramatische stand van onze natuur die er juist voor zorgt dat we de uitstoot van stikstof in moeten perken. De PvdD vindt dan ook dat behoud en herstel van natuur als hoofddoelstelling bovenaan het doelenlijstje van deze IPO-propositie had moeten staan. Want floreert de natuur, dan floreren mensen ook. Hij leest dat er slechts wordt ingezet op het realiseren van instandhoudingsdoelen en het tegengaan van verslechtering. Als dit in de ogen van de provincie de uitkomst is van een zorgvuldige afweging tussen de verschillende thema's dan komt de natuur er wederom bekaaid van af en schiet men hier op termijn niets mee op. Het meenemen van andere opgaven, meekoppelkansen en drukfactoren is prima, maar verlies niet uit het oog waarom we in de eerste plaats de stikstofuitstoot moeten terugdringen. Het verbeteren van de kwaliteit van natuurgebieden ziet de PvdD onvoldoende terug en daarmee is voor de PvdD deze propositie een gemiste kans. Rondom het verminderen van de stikstofdepositie bestaan nog veel onzekerheden. Het landelijke uitblijven van effectieve maatregelen zorgt

ervoor dat de provincie Utrecht middels het voorliggende Handelingskader alvast de regierol binnen de eigen provinciegrenzen op zich neemt. Zij zoekt actief de samenwerking met belanghebbenden om te komen tot een gebiedsgerichte aanpak. De PvdD constateert dat het GS is die de gebiedsagenda en het gebiedsplan uiteindelijk vaststelt. Hiermee wil de PvdD aansluiten bij de vraag die de heer De Harder net ook stelde: Kan de gedeputeerde reflecteren op de rol van PS gedurende dit proces? Zijn er bijvoorbeeld naar de behandeling van dit Statenvoorstel nog mogelijkheden om bij te kunnen sturen?

De heer Dercksen merkt op dat de heer Van der Steeg het heeft over natuurherstel en vraagt naar wanneer precies? Wat is de doelstelling en hoe verhoudt zich dit tot de emissies die de afgelopen decennia met 60% zijn gedaald?

De heer Van der Steeg antwoordt dat wanneer de natuur kwalitatief in orde was in 1800 men wat hem betreft terug mag gaan naar 1800.

De heer Schipper geeft aan dat tijdens het lezen van de stukken hem steeds meer de vraag beкроop waar men geacht wordt voor of tegen te zijn. De kaders zijn zodanig geformuleerd dat men hier nauwelijks iets op tegen kan hebben. Er zitten zoveel afhankelijkheden in met gebiedspartners dat het lastig is om te beoordelen of dit nou het ei van Columbus is waarmee de doelstellingen voor 2030 behaald gaan worden. Het is weinig concreet. De omslag wordt gemaakt van een sectorale- naar een integrale aanpak, waarbij diverse doelen op terreinen als natuur, bodem, water, land, stikstof en bodemdaling worden verknoot. Daarnaast moet de agrariërs voldoende comfort worden geboden voor hun bedrijfsvoering. Dit zit er tot nu toe niet echt in omdat er niet alle vertrouwen is. Dat er geen andere keuze is dan stikstofdepositie is helder. De richtlijnen en wetten schrijven dit voor, maar hoe zorgt het Handelingskader ervoor dat alle neuzen dezelfde kant opgaan? Hoe voorkomt het college de vertraging waarvan hij zelf zegt dat deze op de loer ligt vanwege de verknoping van alle doelen. Of de versnelling van 2035 naar 2030 realistisch is valt te betwijfelen. Het Rijk heeft de leiding en zal de eerste grote stappen moeten zetten schrijft het college. Wanneer men in de volgende zinnen leest wat er nog allemaal moet gebeuren dan stemt dit niet optimistisch. Terecht wees mevrouw Van Elteren op het artikel in de NRC. De heer Schipper leest een stukje uit het Statenvoorstel: Naast het vaststellen van het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof volgt de uitwerking van de volgende fase van de gebiedsprocessen en de ontwikkeling van het instrumentarium. Per gebied wordt een gebiedsagenda opgesteld waarin oplossingen en maatregelen verder worden uitgewerkt. De gebiedsagenda's worden vervolgens vertaald naar het Utrechts gebiedsplan dat een verplichting is vanuit de WSN. Wat is het gebiedsplan nog waard als een van de betrokken partijen hier zijn neus voor ophaalt? Hoe dwingt men de noodzakelijke maatregelen dan af? De SP-fractie heeft geen goed gevoel omtrent hetgeen in het Handelingskader staat beschreven.

De heer Hazeleger geeft een compliment omdat het Handelingskader beter is dan de Leidraad die men had. Het toetsingskader van vanmiddag betreft een drietal moties die de SGP heeft ingediend en die zijn aangenomen; en tevens de inbreng bij de Leidraad en bij een aantal andere momenten. Het is goed dat als doelstelling niet meer specifiek de KDW's worden benadrukt maar de bredere instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Dat is winst. Het tweede doel dat wordt genoemd is het werken aan het toekomstperspectief voor landbouw en de integraliteit wordt als derde doel genoemd. Het belang van rechtszekerheid is een mooi winstpunt. Dit wordt expliciet genoemd. De PAS-melders en interimers worden voor het eerst in een document als dit genoemd en dat is een grote winst. Ook de grondbanken en de stikstofbank die mevrouw Van Elteren aanhaalde zitten hierin. Dat is wat de SGP betreft goed. Zijn belangrijkste vraag is: Hoe worden al deze winstpunten concreet uitgewerkt? Daar zit voor de SGP eigenlijk de belangrijkste spanning. De SGP heeft daarnaast een aantal vragen:

- Hoe snel lukt het ons om de huidige staat van instandhoudingsdoelen scherp te hebben? Lukt dit ons voor de zomer en gaat dat snel genoeg zijn om er nog wat mee te doen richting 2023? Kunnen we straks op basis van die info daar echt daadwerkelijk op sturen?
- De SGP heeft vorig jaar een motie ingediend om bij het Rijk aandacht te vragen voor het blind varen op de stikstofdoelstellingen (de KDW's). Dit ziet de SGP eigenlijk niet terug want wat gebeurt er nu richting het Rijk? Hij mist dat ook in de propositie van het IPO. De SGP had veel scherper verwacht dat de KDW's zouden afvallen en dat er veel strakker zou worden gestuurd op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. De SGP mist dus een concrete inzet richting het Rijk, zeker omdat dit in het coalitieakkoord wordt benoemd.
- In het belang van rechtszekerheid zat een winstpunt maar dit is nog niet uitgewerkt. De PAS-melders en interimers worden gemeld, maar wordt het ook daadwerkelijk opgelost? Dit sluit aan bij de vragen die mevrouw De Widt stelde over de stikstofbanken. Welke volgorde gaat zo meteen gekozen worden? Is het nou zo dat al de stikstof uit die daarin komt, eerst naar de PAS-melders gaat? Of gaan we eerst de dingen doen die wij als provincie belangrijk vinden? Daar is hij benieuwd naar want daar hangt van af in hoeverre het ernst is.
- Wat gebeurt er met motie 47 die is aangenomen in 2020? Het gaat over draagvlak in het gebied en dat het proces in het gebied getrokken wordt door een onafhankelijke partij die draagvlak heeft. De SGP ziet dit nog niet echt uitgewerkt.

- Men heeft bij de Nieuwkoopse Plassen gezien dat de boeren in corporaties zitten en in die corporaties echt actief aan de slag zijn gegaan, met mogelijke oplossingen vanuit de sector. Wat de SGP betreft is dit heel waardevol en hij zou dit in andere gebieden willen faciliteren. Hij vraagt of de gedeputeerde bereid is om een dergelijke gesprekstafel of vehikel op te tuigen waarin de boeren in een veilige sfeer, zonder dat er meteen allerlei mensen bij zitten, samen kunnen praten over wat hun inzet zou kunnen worden in dit dossier.
- Is de industrie helemaal buiten schot? Hij mist dit in het stuk en zag graag een reactie.
- Tot slot sluit hij zich aan bij de vragen van mevrouw De Widt, want die vond hij erg goed, en de behoefte van de heer De Harder om te worden betrokken bij de informatievoorziening.

De heer Germes wenst de nieuwe gedeputeerde veel succes met dit dossier want stikstof is een weerbarstig onderwerp. Hij vindt het lastig om zaken concreet te zien omdat er een spanningsveld is met de ontwikkelingen in Den Haag. De veestapel zou met 30% moeten verminderen. Hoe verhoudt zich dit tot allerlei zaken die men in dit Handelingskader mogelijk wil maken? Hij sluit zich aan bij de opmerkingen van mevrouw Van Gilse over de experimenteerruimte en de provinciale stikstofbank. Het zou fijn zijn wanneer de ondernemers, of degenen die hier gebruik van maken, rechtszekerheid krijgen in dit traject. De gebieden zijn verschillend dus het draagvlak in de regio's is voor 50Plus een belangrijk punt. Men kan veel ambities hebben maar het is een weerbarstig onderwerp. Hij hoopt dat er kansen zijn voor de ondernemers en de mensen in de diverse gebieden, en dat het draagvlak in het gebied goed wordt geborgd. 50Plus is heel benieuwd naar het vervolg.

De voorzitter vraagt of gedeputeerde Sterk een schorsing zou waarderen. Gedeputeerde Sterk beaamt dit en de vergadering wordt tien minuten geschorst.

De voorzitter heropent de vergadering en geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde Sterk zegt toe dat zij haar uiterste best zal doen om de commissie goed in het proces mee te nemen. Er werd een suggestie gedaan omtrent een informatiesessie. Dat is volgens de gedeputeerde een bevoegdheid van PS zelf. Het lijkt haar een goed voorstel om voor de zomer, als men ook het eerste beeld heeft van het gebiedsplan, een infosessie te houden waarin we ook een aantal vragen die hier worden gesteld (bijvoorbeeld hoe gaat de stikstofbank werken) daar aan de orde te stellen zodat de commissie daar goed over geïnformeerd kan worden.

Gedeputeerde Sterk doorloopt de vragen:

- De eerste vraag van mevrouw Van Elteren van GroenLinks is hoe GS aankijkt tegen de signalen dat de aanpak onvoldoende is. Het goede van het Handelingskader is dat we breder kijken dan alleen de aanpak van stikstof. We kijken ook naar de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000. Daarmee trekken we de opgave breder.
- Er was een vraag over minder- of niet inzetten op innovatie. Of er op innovatie of technologische oplossingen door boeren wordt ingezet is iets waar de ondernemer zelf voor kan kiezen. Innovatie kent vele gezichten. We hebben de hoogwaardige innovatie, maar we hebben ook een innovatie als het gaat over water bij mest doen of het scheiden van ammoniak en mest. Dus als provincie zijn we zeker ook bereid om innovatie in te zetten voor zover dat ook de omslag geeft tot de kringlooplandbouw. Dit is iets wat de Staten in de landbouwvisie hebben besloten. GS heeft natuurlijk ook in de gebiedsgerichte aanpak gesprekken met partners om te komen tot een duurzaam toekomstperspectief, juist om te voorkomen dat er ongewenste effecten optreden. Als investeringen nu worden gedaan is er op dit moment geen garantie dat het over vijf of tien jaar nog steeds zo is. Uiteindelijk ligt dat risico bij de ondernemer zelf.
- Extern salderen lijkt de gedeputeerde iets om in een informatiesessie nog een keer toe te lichten. Zij kan wel zeggen dat de provincie op dit moment niet doet aan extern salderen. Als we dat ooit zouden doen is het belangrijk dat de juridische houdbaarheid goed geborgd wordt en de provincie daar vergunningsgewijs geen problemen mee krijgt.
- Mevrouw Van Gilse geeft aan dat ze graag wil weten welk gedeelte van de inzet gaat naar stikstof en welke deel naar andere zaken. In het Handelingskader is dit breder getrokken en niet alleen gericht op stikstof maar ook op andere gebieden. GS is bezig om daar instrumenten voor te ontwikkelen. Er kan hierbij gedacht worden aan een verplaatsingsregeling ten behoeve van stikstof, innovatiemaatregelen die ten goede komen aan zowel stikstof als kringlooplandbouw en het beschrijven van een vijftal hoofdogaven. Er zijn andere opgaven die daar ook nog een plek in krijgen, zoals bijvoorbeeld de energietransitie.
- Op de vraag hoe de experimenteerruimte werkt en wanneer men daarnaar kan kijken antwoordt de gedeputeerde dat dit iets is wat volgens haar eveneens in een informatiesessie aan de orde zou kunnen komen.
- Op de vraag voor welk doelen de provincie een stikstofdoelenbank gaat inrichten antwoordt de gedeputeerde dat in de doelenbanken in ieder geval gespaard kan worden voor een lijst van prioritaire

projecten die regelmatig geactualiseerd zullen worden. GS is bevoegd om besluiten te nemen over de toedeling van stikstof.

- Op de vraag of men op vrijwilligheid bij opkoop van veehouderijen kan rekenen antwoordt de gedeputeerde dat er een motie ligt omtrent vrijwilligheid die de Staten hebben aangenomen. Het college acteert hierop.
- Op de vraag of men de lessen van de pilot breder kan trekken neemt de gedeputeerde aan dat gedeeld wordt op de pilot van de Nieuwkoopse Plassen. Anderen hebben hier ook vragen over gesteld. Bij de Nieuwkoopse Plassen heeft men op een gegeven moment last gekregen van de 25-kilometergrens die is gesteld. Toen is besloten om met de zes boeren die bereid waren om mee te gaan in een pilot te gaan zoeken naar andere saldonemers. Dat is helaas nog niet gelukt. Men is zich aan het beraden hoe men verder gaat met die pilot, maar aangezien Utrecht dit samen doet met Zuid-Holland, wil de gedeputeerde eerst met Zuid-Holland praten. Zij zal de commissie hier later over informeren.

De heer Hazeleger begrijpt dat het een bevoegdheid is van GS om te bepalen naar welke projecten via een provinciale doelenbank de stikstofruimte gaat. Het is heel cruciaal dat men kijkt wat prioriteit heeft. Wanneer men de PAS-melders zo belangrijk vindt dat de stikstofruimte daar eerst naar toe gaat dan kan hij zich voorstellen dat de Staten bij zo'n keuze betrokken willen zijn. Dit zijn sturingselementen waar PS een rol in zou moeten hebben.

Gedeputeerde Sterk zou zich kunnen voorstellen dat voordat GS een besluit neemt over de doelenbanken hier eerst met PS naar kijkt, met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Het is goed om te weten wat PS hierin wenselijk vindt zodat GS dit mee kan nemen in de afweging van de verschillende doelen en hoe daarmee om te gaan.

Gedeputeerde Sterk gaat verder met de beantwoording van de vragen:

- De vraag welke doelen willen wij nou en hoe kan dit concreter vindt zij een terechte vraag. Er wordt van alles gevraagd maar op dit moment zijn de doelstellingen nog niet kwantitatief. Daarom is men op dit moment in het IPO bezig met aanvullende onderzoeken, onder andere de natuurdoelanalyses, en de landschap- en ecologische analyse zijn bedoeld om aan meer kwantitatieve data te komen. Zodra die er zijn zullen die ook onderdeel worden van de opgave. Om daar eerst op te wachten lijkt haar gezien de druk die op het proces staat geen goed idee. Zodra hier duidelijkheid over is, waarschijnlijk in de tweede helft van dit jaar, dan zal men dit mee kunnen nemen in de gebiedsprocessen die op dat moment toch al lopen. Uiteindelijk gaat het er natuurlijk om dat de natuur weer gezond is en dat we weer houdbare vergunningen kunnen afgeven ten behoeve van economische- en maatschappelijke ontwikkelingen.

De heer Dercksen interrumpeert en merkt op dat hij graag een definitie zou willen van wanneer de natuur weer gezond is en hij vraagt hoe het kan dat de natuur ongezond is terwijl de stikstofemissie met 60% is gedaald. Tevens vraagt hij wanneer de natuur ongezond is.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat men binnen de N-2000 de norm moet halen. Op dit moment doet men vooral een modelmatige berekening maar men wil hier meer kwantitatieve data aan kunnen verbinden. Momenteel loopt een project in Foodvalley waarbij wordt onderzocht of men bij boeren in de buurt kan gaan meten hoe het staat met de depositie. GS heeft deze opdracht gegeven aan de WUR en de Universiteit van Utrecht. De gedeputeerde denkt dat het belangrijk is om dit aan dit project deel te nemen omdat dit duidelijker maakt wat nu precies de opgave is waar men voor staat. De provincie is via de wetgeving gehouden aan het halen van de doelen binnen de N-2000 en het Handelingskader is hierop gericht.

De heer Dercksen geeft aan dat hij vroeg waarom de natuur ongezond zou zijn, maar nu is het een richtlijn die men moet halen. Over de kritische depositiewaarde hebben een aantal wetenschappers gezegd dat dit onzin is omdat ze alleen stikstof als variabele zien. PBL heeft vastgesteld dat er zoveel variabelen zijn dat stikstof wellicht helemaal niet belangrijk is. Dit ziet men in tal van gebieden. In gebieden die volgens de modellen dood zouden moeten zijn staan de meest exotische plantjes. Dit bewijst dat men in een feitenvrij debat is geraakt. Men heeft het over ongezonde natuur maar komt met een waarde waarvan wetenschappers zeggen dat het nergens over gaat. Hoe gaat de gedeputeerde dit beleid vormgeven?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat men zich dit moment baseert op Aerius, een instrument dat daarvoor geschikt is beoordeeld door de commissie Hordijk. Men is wettelijk verplicht dat instrument te gebruiken.

Gedeputeerde Sterk gaat verder met de vragen die gesteld zijn:

- Op de vraag van de heer Fiscalini wat we doen als we die goede staat van instandhouding halen antwoordt de gedeputeerde dat dit in het verlengde ligt van de vraag van de heer Dercksen. De basis daarvoor zijn de natuurdoelanalyses die GS op dit moment samen met het IPO en het Rijk opstelt. Op basis daarvan wordt de monitoring ingericht in de gebiedsprocessen.
- Er werd opgemerkt dat binnen die Oostelijke Vechtplassen een enorme overschrijding is maar dat er eigenlijk maar heel weinig is wat de provincie Utrecht daar aan kan doen. De gedeputeerde denkt dat dit

- nou juist het belang is van samenwerking in die gebieden omdat veel natura 2000-gebieden in andere provincies liggen. Het is van groot belang om gezamenlijk daarin op te trekken, om te zorgen dat maatregelen aan de andere kant worden genomen zodat dit onze kant niet slechter maakt en hopelijk bijdraagt aan verbetering.
- Op de vraag van de heer Westerlaken of er al zicht is op de ruimte die provincie zelf houdt voor aanpak antwoordt zij dat de provincie op dit moment wacht op de uitwerking van de minister. De provincie is blij dat er veel geld is vrijgemaakt ten opzichte van de vorige periode om dit vraagstuk aan te pakken en dat daar ook integraal naar wordt gekeken. De provincie moet afwachten wat dit precies gaat betekenen. De provincie is zelf aangewezen als regisseur voor de gebiedsgerichte aanpak en kan binnen de gestelde kaders, die nog wel aangepast en meer gepreciseerd zullen worden, onderweg zijn eigen aanpak uitvoeren.
 - Op de vraag wat men eraan doet dat de natuurwaarden niet worden gehaald bij De Helle, Botshol en Binnenveld antwoordt de gedeputeerde dat de stikstofreductie niet alleen afhankelijk is van de stikstofaanpak. Dit hangt ook af van de inzet van buurprovincies en van degenen die hier vanuit het Rijk in zitten. Tevens is men afhankelijk van de bronmaatregelen die het Rijk voorstelt. Omdat vrijwel alle gebieden op- of over de provinciegrenzen liggen geldt des te meer dat we dit met elkaar moeten aanpakken, en dat het ook een bredere aanpak is dan alleen de stikstofaanpak.
 - De gedeputeerde stelt voor om de vraag wat salderen precies betekent naar de informatiesessie door te schuiven.
 - Op de vraag hoe de transitie van de landbouw in de plannen wordt verwerkt, antwoordt zij dat landbouw een onderdeel is van het Handelingskader. Er ligt een landbouwvisie die aanstuurt op economisch rendabele kringlooplandbouw, dus het is een belangrijke sector die ook meegenomen wordt en die ook een bijdrage moet leveren aan de instandhoudingsdoelen. Daarom vindt de gedeputeerde het van groot belang dat in het gebiedsproces de agrariërs goed aangesloten zijn en ook goed gehoord worden; en dat wordt meegedacht hoe zij een duurzaam perspectief kunnen krijgen.

De heer Westerlaken merkt op dat hij zijn vraag misschien niet helder genoeg heeft gesteld. In de discussie en de reacties op de veronderstelde plannen van de minister hoor je een beetje de aarzeling van de boeren. Er zijn een heel beperkt aantal bedrijven waar de provincies nu nog mee in gesprek zijn. Als hij met boeren spreekt hoort hij heel vaak dat zij niet precies weten waar ze aan toe zijn. Hij denkt zelf dat de grootste aarzeling daarin zit. Hij is voor een pittige aanpak maar hij is er tegelijkertijd voorstander van dat ondernemers niet onnodig gehinderd worden in de uitoefening van hun bedrijf doordat een andere aanpak of stikstofaanpak de transitie onmogelijk zou kunnen maken. Zijn vraag was eigenlijk: We gaan de woningen bouwen, maar hoe houden we het leefbaar en hoe houden we het zodanig intact voor de boeren dat zij gewoon door kunnen gaan met hun bedrijfsvoering? Dat is wat met name bij boeren de aarzeling teweegbrengt.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat zij zich goed kan voorstellen dat agrariërs niet weten waar zij aan toe zijn. Op televisie heeft zij beelden gezien van boeren die in zwaar weer zitten en niet goed weten wat zij moeten doen. Daarom benadrukt GS richting het Rijk dat het van belang is dat er duidelijkheid komt. In de rechtbank is een hoger beroep aangetekend en de provincie moet goed kunnen aantonen hoe de instandhoudingsdoelen worden gerealiseerd. Zij denkt dat met name op deze punten voor boeren meer duidelijkheid zou kunnen komen, naast de zaken waar de provincie zelf invloed op heeft. In het Handelingskader geeft de provincie aan dat ze aan een duidelijk instrumentarium heeft gewerkt en nog met nieuwe instrumentarium bezig is zoals een grondbank en de stikstofbanken. Wil men duurzaam landbouw gaan creëren dan moet men hier gezamenlijk aan werken. Zij begrijpt heel goed dat de boeren momenteel bekijken waar zij zich op moeten voorbereiden. De gedeputeerde denkt daarom dat het belangrijk is om daar als provincie zelf in te versnellen maar ook anderen aan te spreken op hun aandeel daarin. Het Rijk is hierin een belangrijke speler.

De heer Dercksen is benieuwd hoe de gedeputeerde dat gesprek met de agrariërs aangaat aangezien men niet weet wat het effect van de agrariërs is op de natuurgebieden, omdat simpelweg geen depositie wordt gemeten. Uit onderzoek in Denemarken blijkt dat de neerslag van stikstof van de boer heel beperkt is. Voor een kippenboerderij is het tientallen meters en voor een grootschalige veehouderij is dat de 100 tot 200 meter. Hoe gaat de gedeputeerde boeren aanspreken zonder feitelijk te weten wat de depositie van die boeren is op een natuurgebied en zonder te weten wat de gevolgen daarvan zijn op de natuur?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat daar de Aerius-rekenmethode voor is. Dit gebruikt men in het hele land dus iedereen wordt gelijk behandeld. Zij voelt het als haar opdracht om met de agrariërs daarover in gesprek te gaan. Het eerste gesprek wat zij had, toen zij nog niet eens gedeputeerde was, was met LTO, met Bert van Donselaar, omdat zij ziet dat hun positie in dit dossier heel ingewikkeld is. Aan de ene kant wil men inzetten op groeien en natuur maar aan de andere kant ziet zij ook dat de landbouw daar op dit moment veel onzekerheid door krijgt. Als men met elkaar de transitie in de landbouw wil maken dan heeft men daar de boeren voor nodig. Zij ziet overigens ook veel boeren die dat willen, maar ook zij vragen duidelijkheid. De gedeputeerde ziet het als een opdracht aan haar als gedeputeerde om dat gesprek goed aan te blijven gaan en de boeren goed te betrekken bij de gebiedsprocessen. Wat betreft de data die de heer Dercksen benoemt, denkt zij dat er voldoende onderzoek

is. De provincie gebruikt voor berekeningen Aerius. Men kan hier eindeloos over praten maar wat haar betreft is het meeste hiermee gezegd.

De voorzitter benadrukt dat dit ter afsluiting was want zij hoort eveneens een herhaling van dezelfde zinnen.

De heer Dercksen geeft aan dat dit een exacte kopie was van hetgeen gedeputeerde Bruins Slot in het verleden vertelde terwijl het RIVM-model inmiddels bij de rechter onder de loep ligt. Er worden op dit moment depositiemetingen gedaan. Deze komen dit jaar beschikbaar. Stel dat daaruit blijkt wat in Denemarken al gebleken is gaat de gedeputeerde dan de feitelijke depositiemetingen, waarin feitelijk de bronnen worden vastgesteld, dan wel gebruiken in plaats van de fact free modelletjes van het RIVM?

Gedeputeerde Sterk beschouwt het als een compliment dat de heer Dercksen consistentie ziet tussen wat de vorige gedeputeerde heeft gezegd en wat zij zegt. Wat betreft de tweede vraag antwoordt zij dan men eerst de data af moet wachten zodat men weet wat men daarmee kan doen en het gesprek verder kan voeren.

Gedeputeerde Sterk gaat verder met de beantwoording van de vragen:

- Mevrouw De Widt van D66 vroeg waar nou precies die 10% gronden liggen die niet meer geschikt zijn voor de landbouw. In de Regionale Veenweiden Strategie is opgenomen dat waarschijnlijk bij 10% van de gronden in dat veenweidegebied sprake zal zijn van ander gebruik dan nu. In een gezamenlijke gebiedsgerichte aanpak, voor onder andere de bodemdaling en stikstof, worden in de gebiedsprocessen uitgewerkt waar die 10% gaat landen. Dit kunnen we op dit moment nog niet stellen. Dit zal worden opgenomen in het op te stellen provinciale gebiedsplan, waar men het voor de zomer over gaat hebben in de informatiesessie. Uitgaande van de gebiedsagenda zal dit worden opgenomen.

Mevrouw De Widt antwoordt dat men aan die grote onzekerheid een einde kan maken door hier duidelijk over te zijn. Hoe eerder hoe liever wat haar betreft.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de wens duidelijk is en dat zij dit zal meenemen in de besluitvorming.

Gedeputeerde Sterk vervolgt haar beantwoording van de vragen:

- Er werd gevraagd naar een overzicht van de projecten die last hebben van stikstof. Zij neemt aan dat hiermee bedoeld wordt op woningbouwprojecten en zij verwijst hiervoor naar haar collega gedeputeerde Van Muilekom die PS hierover zal informeren. Volgens haar komt er binnenkort een rapport en dat zou daarbij behandeld kunnen worden.
- Op de vraag hoe de stikstofbanken gaan werken antwoordt zij dat dit een punt is voor die informatiesessie zodat ook PS daar hun visie kunnen meegeven en GS dit kan betrekken bij de besluitvorming daarover.
- Op de vraag of bekend is welke latente ruimte er niet meer wordt gebruikt antwoordt de gedeputeerde dat zij dit eigenlijk niet weet. Het is zeer ingewikkeld om dat te achterhalen, en op basis van de landelijke cijfers zou dit ongeveer 30 procent zijn voor agrarische vergunningen. Bij industriële bedrijven zou het meer kunnen zijn. Daar kan zij verder niet over informeren.
- Op de vraag van mevrouw Krijgsman hoe met het nieuwe kabinet gesproken gaat worden over doelen antwoordt de gedeputeerde dat dit via vier verschillende lijnen gaat. Dit gaat vanuit stikstof, onder andere voor de vertaling van de landelijke omgevingswaarde naar provinciale doelen. Op verschillende plekken en commissies staat dit constant op de agenda.
- Op de vraag over het extern salderen en het voor de Rotterdamse haven eerst zoeken naar ruimte gaf zij net al aan dat dit te maken had met de pilot in Nieuwkoop, waar men inderdaad eerst heeft gekeken naar Rotterdam. Toen de 25-kilometergrens werd ingevoerd was dat eigenlijk een no go en heeft men gekeken of men in het gebied saldogevers kan krijgen. Dat is tot op heden niet gelukt.

De heer Hazeleger merkt op dat gedeputeerde Sterk zegt dat zij niet weet wat de latente ruimte is en vraagt hoe men dit wel te weten kan komen. Volgens hem kan dit helpen om iets te doen met de doelstelling.

Gedeputeerde Sterk moet het antwoord hierop schuldig blijven maar zal zorgen dat de heer Hazeleger een schriftelijk antwoord krijgt.

Mevrouw Krijgsman interrumpeert en merkt op dat het er niet zozeer om ging dat het vinden van ruimte in Rotterdam niet gelukt is, maar hoe dit zich verhoudt tot hetgeen in motie 41 is gezegd. De PvdA wil geen cowboygedrag met stikstofruimte en stikstofhandel maar vindt dat de beschikbaarheid van eventuele stikstofrechten juist voor maatschappelijke doelen gebruikt moet worden, zoals woningbouw of dingen in de directe omgeving. Het antwoord op de vraag waarom in Rotterdam gezocht werd klinkt haar vreemd in de oren.

Gedeputeerde Sterk legt uit dat dit iets is wat in de pilot is afgesproken. Men heeft gekeken waar men de saldoruimte kon halen en daarmee was men uitgekomen bij de haven in Rotterdam. Dat is uiteindelijk niet gelukt,

vanwege de verandering van de regels. Het blijft staan dat de provincie in principe nog niets doet aan extern salderen, als enige provincie in heel Nederland.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Met betrekking tot de vraag of in IPO-verband wordt gesproken over de over de 25-kilometergrens en de houdbaarheid antwoordt zij dat GS op dat punt in ieder geval de aankomende gerechtelijke uitspraken afwacht. Het is niet zeker dat deze grens overeind kan blijven.
- Op de vraag: Eerst werken aan een flinke reductie voordat je enige groei toestaat antwoordt zij dat het in ieder geval de meeste zekerheid geeft bij de rechtbank als men dat probeert.
- Op de vraag van de heer De Harder van de ChristenUnie vanaf welk moment is gerekend met de problemen van de toename van de depositie, antwoordt zij dat dit probleem al vele jaren bestaat en dat het PAS een poging is om hiermee om te gaan. Nu dit niet meer overeind is gebleven wordt gezocht naar nieuwe wegen om hiermee om te gaan. De gedeputeerde heeft een heel mooi boekje gekregen van de ChristenUnie waarin de hele geschiedenis wordt beschreven rondom depositie en dat dit inderdaad op al langer een probleem is.

De heer De Harder geeft aan dat het stuk begint met de mededeling: Een sterke toename van emissies en vervolgens meldt dat in 1990 toch reductie behaald is. Hij roept op om te kijken of deze tekst daar zo zou moeten staan.

Gedeputeerde Sterk vindt dit een goed voorstel. Zij vervolgt de beantwoording:

- Op de vraag naar de samenhang tussen de gebiedsagenda en de gebiedsplannen antwoordt zij dat de gebiedsagenda's de voorlopers zijn van de gebiedsplannen. Men gaat aan de gang in de gebiedsprocessen om te komen tot gebiedsplannen per gebied en dit vormt de voeding voor het provinciaal gebiedsplan. Daarin wordt ook breder gekeken dan alleen naar de stikstofopgave, hoewel eigenlijk het originele idee was dat het gebiedsplan alleen over de stikstofopgave zou gaan. GS probeert integraal te kijken en dit, waar mogelijk, mee te pakken. Als de provincie de datum niet haalt dan gaat het Rijk voorschrijven wat wij moeten gaan doen en dat wil de provincie niet. Daarom moeten we gewoon doorgaan. Dit betekent dat we bijvoorbeeld data die later bekend worden pas later kunnen toevoegen.
- Dit is tevens een reactie op de vraag of de provincie de deadline gaat halen. Dat moet gewoon en daar gaan we voor.
- Op de vraag of de provincie pas weer vergunningen kan afgeven als de instandhoudingsdoelen gehaald zijn antwoordt de gedeputeerde dat de provincie in ieder geval aan moet kunnen tonen dat zij de instandhoudingsdoelen haalt als zij de vergunningen levert. Het is inderdaad het geval dat die vergunningen pas weer afgegeven gaan worden als de provincie dit goed kan aantonen.
- Op de vraag of PS kan meedenken over de gebiedsagenda's antwoordt de gedeputeerde dat dit valt onder de infosessie. Natuurlijk is het altijd goed als PS betrokken wordt bij de totstandkoming in de vorm van periodieke informatiesessies.

De heer De Harder geeft aan dat hij het antwoord op de vraag over de andere sectoren mist. Hij heeft verwezen naar motie 41 en 42, en specifiek naar motie 42 waarin gesproken wordt over het betrekken van mogelijke snelheidsverlagingen rondom Natura 2000-gebieden die kunnen bijdragen aan de stikstofreductie. Hoe zorgt men ervoor dat in de gebiedsgerichte aanpak aandacht blijft voor andere sectoren dan alleen de landbouw? Hij snapt dat het leeuwendeel van de emissie daar vandaan komt, maar dat wil niet zeggen dat de rest op zijn lauweren kan rusten. Hij heeft verwezen naar Brabant waar de vergunningverlening onder druk staat van de industrie. Hoe zorgt men voor een totaalpakket in de gebiedsgerichte aanpak?

Gedeputeerde Sterk zal hier een schriftelijk antwoord op geven.

Gedeputeerde Sterk gaat door naar de vragen van de PvdD:

- Op de vraag of de natuur een uitgangspunt is van de IPO-propositie antwoordt zij dat de kwaliteit van de natuur wel degelijk een uitgangspunt is. Daartoe worden bijvoorbeeld de instandhoudingsdoelen en analyses opgesteld, dus het is zeker niet zo dat het alleen maar om stikstof gaat. Het gaat echt over natuur.
- Welke rol heeft de PS verder in het proces? Op basis van het Handelingskader is de uitwerking, de vaststelling van zowel de gebiedsagenda's als het provinciale gebiedsplan de verantwoordelijkheid van GS.
- In aansluiting op de vraag van de ChristenUnie gaat zij PS meer van informatie voorzien omtrent hetgeen GS aan het doen is en wanneer. En tevens zal zij PS vragen wat het van bepaalde onderdelen vindt. Dus in die zin blijven PS betrokken bij het proces.
- Op het advies van de heer Schipper van de SP antwoordt de gedeputeerde dat de provincie vertraging probeert te voorkomen door veel opgaves aan elkaar te koppelen, om te voorkomen dat hij later ineens weer teruggestuurd wordt omdat bepaalde zaken niet op orde zijn. Er zijn veel meekoppelkansen die

- men volgens haar juist in die gebiedsgerichte processen kan pakken. Dat is alleen maar goed voor al die andere opgaves die men heeft in het gebied en alle andere programma's die er lopen.
- Op de vraag wat het gebiedsplan waard is als men zaken niet kan afdwingen antwoordt zij dat vrijwilligheid en afdwingbaarheid lastig te combineren zijn. De provincie moet proberen om de alternatieven zo aantrekkelijk mogelijk te maken en het is natuurlijk niet zo dat mensen niet willen. De provincie zal de mensen moeten verleiden en met een reëel aanbod moeten komen voor alle verschillende partijen, ook om hen het gevoel te geven dat zij hierin worden gekend. Daarom is het belangrijk om dit van de van de grond af aan vorm te geven en niet van bovenaf dingen op te leggen. De gedeputeerde is blij met de gebiedsgerichte aanpak, omdat zij denkt dat dit de beste voorwaarden biedt. De provincie kan het niet afdwingen maar er wel voor zorgen dat het een grote kans van slagen krijgt.
 - De heer Hazeleger van de SGP heeft gevraagd of het nog voor de zomer gaat lukken om de instandhoudingsdoelen in beeld te krijgen. De gedeputeerde antwoordt dat er al veel informatie is in de beheerplannen en beheeranalyses. Die worden in de natuurdoelanalyses geüpdatet en meer kwalitatief gemaakt. De natuurdoelanalyses die zijn opgesteld zijn aan het eind van het jaar beschikbaar. Het is wel wat krap in de tijd, zeker als je dat zet naast de gebiedsplandeadline, maar men kan op basis van de huidige informatie al een goeie slag maken. De provincie begint niet helemaal van nul en is op zoek naar data in kwantitatieve zin. De KDW's zijn de basis voor vergunningverlening en daar kan de provincie niet zoveel aan het doen.
 - Op de vraag of de ruimte in de stikstofbank eerst aan PAS-melders wordt gegeven geeft zij aan dat dat legalisatie allereerst een vraag voor het Rijk is. Het Rijk moet de ruimte gaan zoeken om de PAS-melders te legaliseren.

De heer Hazeleger geeft aan dat er volgens hem een speciale doelenbank wordt ingericht om stikstof te verzamelen voor de PAS-legalisatie.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat volgens haar informatie de stikstofruimte voor het legalisatie van de PAS-melders niet via een provinciale doelenbank loopt, maar moet komen uit de bronmaatregelen van het Rijk en door het Rijk wordt toegevoegd aan het stikstofregistratiesysteem. Het Rijk is daarvoor verantwoordelijk, maar het is misschien een vraag die men mee kunnen nemen in de informatiesessie omdat de gedeputeerde merkt dat er veel onduidelijkheid is wat die stikstofdoelenbanken nou precies gaan doen.

De heer Hazeleger vraagt wanneer de informatiesessie wordt gehouden. Dit moet voor de Statenvergadering omdat er anders veel vragen open blijven staan.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat die kans niet groot is. De besluiten over de doelenbanken worden niet voor de PS-vergadering genomen. Zij zegt toe dat voordat GS een besluit neemt, er eerst een gesprek met GS zal zijn om te horen wat zijn visie daarop is.

De heer Hazeleger geeft aan dat er veel vragen zijn doorgeschoven naar een informatiesessie waarvan men niet weet wanneer die is. Op 1 juli 2023 moeten de gebiedsplannen klaar zijn maar hij kreeg tot nu toe bij alle vragen te weinig helderheid om te kunnen besluiten of het Statenvoorstel voldoende is in deze stap van het proces, of dat er aanscherpingen nodig zijn. Met de antwoorden die hij tot nu toe krijgt kan hij dit besluit niet nemen. Hij heeft daarom een informatiesessie nodig.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat een aantal van de genoemde punten geen zaken betreft die op dit moment bepalend zijn voor hetgeen men in het Handelingskader met elkaar onderneemt. Het Handelingskader biedt vooral een richting voor de gebiedsprocessen. Discussies rondom bijvoorbeeld extern salderen en de doelenbanken horen niet thuis bij het Handelingskader, maar vooral bij het vervolg daarna. Hier moet GS besluiten over nemen. Zij wil daarom vragen om door te gaan met de behandeling van het Handelingskader en op korte termijn een informatiesessie te organiseren.

De voorzitter resumeert dat er vragen zijn de commissie beantwoord willen hebben om dit Statenvoorstel te kunnen beoordelen, en vragen die daarna van toepassing zijn. Die scheiding zou moeten worden aangebracht.

Gedeputeerde Sterk vraagt welke vragen beantwoord moeten worden voordat het Handelingskader kan worden goedgekeurd. Haar indruk is dat de onderwerpen die net werden genoemd geen invloed hebben op het Handelingskader maar vooral op de uitwerking daarvan. Hierover gaat men in gesprek met de Staten voordat een besluit wordt genomen.

Mevrouw Krijgsman geeft aan dat het klopt dat er voor de PAS-melders ruimte gemaakt wordt door het Rijk om de situatie te legaliseren omdat de provincie hier niet veel ruimte voor heeft. Zij vraagt of het mogelijk is om dit in een korte memo te bevestigen met een korte achtergrond voor de Statenvergadering.

Gedeputeerde Sterk zegt dit toe.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- De vraag van de SGP ging over onafhankelijke gesprekspartners, zoals corporaties bij Nieuwkoop. Hierover is al eerder gesproken in een overleg ook met het stikstofcollectief en daar is ook toegezegd dat GS met hen zal kijken hoe we hier invulling aan kunnen geven. Dat kan op verschillende niveaus: Provinciaal of juist gebiedsgericht zoals in de pilot in Nieuwkoop. Die handreiking wil zij zeker doen.
- Op de vraag van 50Plus hoe de 30 % reductie van de veestapel zich verhoudt met zaken uit het Handelingskader antwoordt zij dat er nog geen landelijke doelstelling is om te komen tot 30 % reductie. De provincie volgt de provinciale landbouwvisie en hierin staat niets over reductie van de veestapel.
- Op de vraag of het draagvlak in het gebied goed wordt geborgd antwoordt de gedeputeerde dat het kenmerk van de gebiedsgerichte aanpak is dat men dit samen doet met gebiedspartijen, dus ook met lokale organisaties, zoals collectieven. Gezamenlijk wil men werken aan het gebiedsplan waarin gestreefd wordt om zo groot mogelijke overeenstemming en draagvlak te krijgen.

De Voorzitter mist nog een vraag van GroenLinks over hoe het dierenwelzijn wordt meegenomen in de gebiedsprocessen.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dierenwelzijn de aandacht heeft. In motie 14 vraagt GS om met een voorstel te komen voor een Utrechtse aanpak om het welzijn voor landbouwhuisdieren te verbeteren. Men wacht op een rapport van de Raad van de Dieraangelegenheden: *Het dier in de verschillende overheidslagen*. GS is benieuwd wat dit betekent voor de provincie en of dit handvatten biedt. Het Rijk gaat hier nog een reactie op geven en zij zal de commissie nader informeren wanneer het rapport binnen is. Het rapport wordt in het voorjaar verwacht. De gedeputeerde is benieuwd wat de rol van de provincie hierin zou kunnen zijn.

Mevrouw van Eiteren geeft aan dat haar vraag specifiek gericht was op de gebiedsstrategieën. De Raad van Dieraangelegenheden heeft duidelijk de oproep gedaan om, wanneer men in die gebieden aan de slag gaat met stikstof, het dierenwelzijn hierin mee te nemen. Zij vraagt of deze rapporten nog tijdig meegenomen kunnen worden in de gebiedsprocessen.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat men gaandeweg nog steeds zaken in het proces kan inpassen. Wanneer hier aanleiding toe is dan is dit mogelijk.

De voorzitter vraagt of er behoefte is aan een tweede termijn en constateert dat dit het geval is.

Mevrouw Van Gilse merkt op dat de gedeputeerde heeft aangegeven dat de keuze om breder te gaan in de gebiedsgerichte aanpak stikstofvermindering bewust is gemaakt. Aan de andere kant is deze hele aanpak er überhaupt om stikstof te verminderen. Waarom wordt dit losgelaten en is er een grijs gebied wat daar dit wel/niet aan bijdraagt? Zij vraagt de gedeputeerde waarom er voor het grijze gebied wordt gekozen. Het is onduidelijk waar het geld naartoe gaat en welke maatregelen wel/niet voor stikstofvermindering zijn. Er is een toezegging gedaan voor een informatiesessie maar het instrumentarium in de Omgevingsverordening ligt in het ontwerp van deze verordening inmiddels voor. De komende maand gaat de commissie daarover beraadslagen en besluiten. Momenteel kan men hier nog iets aan veranderen. Een informatiesessie komt misschien te laat en dan moet men misschien nog jaren wachten voordat het instrumentarium daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Zij vraagt waarom daar nu nog niet op gestuurd wordt en welke mogelijkheden de gedeputeerde ziet om in de verordening nog ruimte te scheppen omtrent de beoogde experimenteerruimte, of de aanpassing voor ruimteregeling. Daarnaast mist zij een planning bij het ontwikkelen van het instrumentarium en zij vraagt wanneer de commissie dit kan ontvangen. De nieuwe minister van Stikstof en Natuur heeft bij haar bezoek aan de Nieuwkoopse Plassen aangegeven dat er wordt gekeken naar de versnelling van de gebiedsgerichte aanpak in bepaalde regio's. Zij vraagt of hetgeen hier nu voorligt hier klaar voor is. Kan dit versneld worden? Is hier rekening mee gehouden en is dit kader daar bestendig en geschikt voor? Welke eventuele aanpassingen zouden nodig zijn voor versnelling in bepaalde gebieden? Op de beantwoording van de vragen over de bevoegdheden omtrent de stikstofbank sluit zij zich aan bij de interruptie van de heer Hazeleger. Het lijkt haar zo'n evident onderwerp dat zij graag zou zien dat de Staten hierbij betrokken worden. Zij hoort graag van de gedeputeerde hoe zij dat ziet, hoe ze dat wil gaan doen en hoe de democratische legitimatie geborgd wordt. Besluiten of iets wel/niet een provinciaal belang is zijn heel erg verstrekkend en bepaalt eigenlijk of een bepaalde maatschappelijke ontwikkeling wel of niet door kan gaan. De VVD is in ieder geval blij met de toezegging dat de vrijwilligheid met betrekking tot uitkoop nog steeds keihard staat. Om af te sluiten blijft zij erop hameren dat concrete doelen in dit kader en in de gebiedsgerichte aanpak echt nodig zijn. Mevrouw Van Gilse vindt het lastig om voor te stemmen wanneer zij niet weet waarover precies en waar men staat over een aantal jaar. Zij vraagt of het mogelijk is om een tussenstap te zetten, bijvoorbeeld om concreet te maken welke maatschappelijke ontwikkelingen wel/niet door dienen te gaan.

De heer Westerlaken vraagt de VVD of hij tegen het voorstel zal stemmen tenzij andere doelen worden gesteld dan er landelijk vastliggen. Hij kan zich niet voorstellen dat de provincie de kwantitatieve doelen die door de minister zijn gesteld aan gaat passen.

Mevrouw Van Gilse antwoordt dat zij heeft gezegd dat zij het aan de hand van dit kader lastig vindt om te zeggen waar men over vier/vijf jaar staat.

De heer Westerlaken geeft aan dat hij duidelijk hoorde dat de stem van de VVD afhangt van het antwoord van de gedeputeerde.

Mevrouw Van Gilse antwoordt dat zij zei dat zij het lastig vindt om te stemmen wanneer zij niet weet waarover precies. Dit heeft niets te maken met wat zij uiteindelijk gaat doen.

De heer Westerlaken merkt op dat het volgens hem heel helder is aan welke kwaliteitseisen het terugdringen van stikstof in de natuur moet voldoen. Dit staat helder in dit stuk en wordt landelijk helder gecommuniceerd. Hij vindt dit niet lastig maar prettig leesbaar.

De heer Fiscalini merkt op dat de provincie graag wil dat de vergunningen die verleend worden, langdurig houdbaar zijn en zekerheid bieden voor de toekomst. In het stuk valt te lezen dat de onderzoekstrajecten nog lopen in het kader van stikstof en verwante onderwerpen die impact hebben, en dat deze resultaten impact kunnen hebben en deze onderzoeken of pilots kunnen leiden tot wezenlijk andere inzichten in het opstellen van gebiedsagenda's. Hoe om te gaan met de vergunningverlening als de uitkomsten van deze onderzoeken anders mogen zijn dan wordt verwacht, en wanneer wordt een gunstig instandhouding verwacht? Is er een soort van tijdsindicatie om dit aan te geven voor mensen die graag extern willen salderen? Dit kan nu niet omdat de natuur niet goed genoeg is maar wanneer kan dit wel worden verwacht?

De heer De Harder bedankt de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen. Hij is een beetje onder de indruk van de snelheid waarmee zij zich ingelezen heeft in het dossier en complimenteert de ambtelijke ondersteuning die zich hier goed op heeft voorbereid. Hij is heel blij met de toezegging dat er meer infosessies komen om meegenomen worden zodat men goed aangesloten blijft. Er is discussie of men voldoende weet om dit stuk vast te stellen. In zijn ogen is dit gewoon een processtuk en worden de inhoudelijke vragen nog ingevuld. Voor de ChristenUnie is er voldoende informatie om dit stuk in ieder geval te gaan behandelen en van daaruit samen met gedeputeerde te werken aan de inhoudelijke invulling. Voor de ChristenUnie ligt de kern bij de gebiedsprocessen en om met de partners samen tot de juiste oplossingen komen. De integrale aanpak is een aandachtspunt waar de ChristenUnie nog mee worstelt. Dit staat heel goed beschreven maar het zal lastig zijn om dit goed gaan doen. De ChristenUnie zal hier goed op gaan letten, ook in andere stukken. Een integrale aanpak is anders dan iets met elkaar afstemmen. Integrale aanpak is onder één regie zorgen dat je al die opgaven tegelijkertijd probeert op te pakken, dat er afstemming is dat men vanuit die sectoren gaat werken en vervolgens aan elkaar vraagt of dat bij elkaar past. De ChristenUnie vraagt aandacht voor hebben om dat op deze manier goed te doen.

De heer Hazeleger vraagt wanneer de heer De Harder in het proces duidelijkheid wil. Wat vindt hij bijvoorbeeld een logisch moment in het proces ten aanzien van de inrichting van de stikstofbank?

De heer De Harder antwoordt dat dit moet gebeuren voordat wordt vastgesteld hoe dit wordt ingevuld. Ergens in het proces komt men tot een invulling van de stikstofbank. Er ligt een toezegging dat de commissie hier aan de voorkant over mee mag praten. De stikstofbank wordt niet gevuld met dit Handelingskader. Het Handelingskader beschrijft de stikstofbank als een van de instrumenten zonder dat duidelijk is hoe men dit gaat inzetten. Daarover gaat de commissie nog in gesprek met de gedeputeerde.

De heer Hazeleger snapt dit. Hij dacht dat de gedeputeerde duidelijk aangaf dat dit een rol is voor PS. Op 1 juli 2023 moeten de gebiedsplannen klaar zijn en komt duidelijkheid hoe dit in het proces wordt ingericht. Hij vraagt wanneer de heer De Harder wil weten hoe de stikstofbanken zijn ingericht.

De heer De Harder geeft aan dat hij hier net antwoord op heeft gegeven. Hij kan geen datum of tijdstip geven. De stikstofbank is in dit Handelingskader een van de instrumenten die men in gaat zetten en ergens wordt bepaald hoe men die in gaat zetten. Dit zal voor 2023 zijn en hij gaat ervan uit dat dit op tijd is om hier als PS iets van te vinden.

De heer Dercksen kan niet ontkennen dat de inbreng van het college consistent is geweest met het ontkennen, van de data en het weigeren om hiernaar te kijken. Hij heeft bijvoorbeeld genoemd dat de Aerijskaarten niet worden geüpdatet omdat die dan worden beloofd met een boete vanuit Brussel. Zo zitten een heleboel dingen heel erg scheef in dit dossier. Nieuwsuur bracht vorige week voor het probleem van honden in de natuur die een enorme depositie brengen. Dat heeft hij een paar jaar geleden ook een keer verteld. De depositie van een hond

per dag is groter dan alle atmosferische depositie van de mens. Maar de provincie kijkt er niet naar. De heer Van der Steeg is er niet maar hij wil hem nog even aanspreken op het voorstel om de natuur te herstellen tot het jaar 1800. Dat is ongeveer de tijd van Napoleon en dat betekent dat we ongeveer 90% van de bossen die we nu hebben we moeten kappen, want toen was er maar 1% bos. Al het bos dat tussen Utrecht en Amersfoort staat was er niet want dit is neergezet door mensen. Hij weet niet of het doel van de PvdD is om heel Nederland volledig te ontbossen. Misschien kan de gedeputeerde nog aangeven naar welk jaartal zij de natuur zou willen herstellen.

Mevrouw Keller denkt dat het interessant is om te bekijken hoe het er dan wel uitzag in 1800. Er waren minder huizen, wegen en productiebossen en meer weide, dieren en natuur. Zij denkt dat de heer Van der Steeg dit bedoelt.

De heer Schipper geeft aan dat hij zijn verhaal begon met de opmerking dat hij niet wist waar hij voor- of tegen moest zijn. Het is allemaal ruim omschreven en hij denkt dat de VVD zeer terechte vragen stelt. Tevens vraagt de heer Hazeleger terecht om meer informatie. Hij weet nu niet waar hij ja tegen zegt en vooralsnog heeft de SP hier geen comfort bij.

De heer Hazeleger merkt op dat hij gaandeweg de behandeling van dit stuk steeds kritischer wordt want zodra men vraagt om een invulling wordt er doorverwezen of gezegd dat dit afhangt van landelijke zaken. Hij vindt dit in toenemende mate ingewikkeld worden. Hij is blij met de toezeggingen van de gedeputeerde en met het feit dat PS een rol krijgt bij de invulling van de stikstofbank. Er is echter geen indicatie wanneer de stikstofbanken zullen beginnen en wanneer extern salderen veilig open kan. Dit soort vragen zijn heel belangrijk voor de gebiedsprocessen. Boeren moeten weten waar ze aan toe zijn en waar hun ruimte vandaan komt en naartoe gaat. Dat soort vragen zijn voorwaardelijk voor een goed proces. Dit geldt tevens voor zijn vraag over de instandhoudingsdoelen. Men kan zich afvragen of eind 2022 vroeg genoeg is want dan is er nog maar een half jaar om deze plannen te maken. Hij merkt dat hij met de informatie die hij nu heeft begint te twijfelen of juli 2023 wordt gehaald. Hij denkt dat een verdieping in het tijdsplan en de stappen die gezet moeten worden noodzakelijk zijn. Als het gaat over de KDW's zegt de gedeputeerde dat men meer wil kijken naar de instandhoudingsdoelen, maar de bevindingen worden gebaseerd op de KDW's. Zijn vraag is of de gedeputeerde bereid is om richting het Rijk te gaan lobbyen om de KDW's minder belangrijk te gaan maken en meer te focussen op de instandhoudingsdoelen. Als we blijven doorredeneren op dat juridische spoor dan bereiken we dat doel nooit. Hij is benieuwd naar een reflectie. De gedeputeerde geeft aan dat GS bereid is om na te denken over vormen om boeren met elkaar in gesprek te laten gaan voordat ze met andere partners aan tafel zitten. Hoe denkt de gedeputeerde dit concreet gestalte te gaan geven en is zij bereid om zo'n corporatie of stichting te faciliteren?

De heer De Harder deelt de roep van de heer Hazeleger om snel tot duidelijkheid te komen maar ziet ook dat dit nu nog niet altijd lukt. Hij is benieuwd hoe de heer Hazeleger kijkt naar wat dit betekent voor het vaststellen van dit Handelingskader. Straks komt het Statenvoorstel voor en is die duidelijkheid er nog niet. Dat is wel helder. Er staan dan nog een aantal vragen open. Zijn dit voor de heer Hazeleger voldoende processtukken en instrumenten waarmee men aan de slag kan? Of is hij van mening dat dit onvoldoende is en dat men zo niet verder kan?

De heer Hazeleger antwoordt dat hij daar niet over uit is. Bij de leidraad zijn een aantal vragen gesteld over de invulling. Toen dacht men nog best wel veel tijd te hebben. Toentertijd had men nog drie jaar of zelfs nog iets meer. Nu heeft men nog maar een klein anderhalf jaar. Er zijn een paar dingen beter geworden ten opzichte van de leidraad maar als je heel concreet gaat kijken zijn er nog vrij weinig stappen gezet ten opzichte van anderhalf jaar geleden. Dat vindt hij lastig worden omdat de datum van 1 juli 2023 steeds dichterbij komt.

De heer Germs geeft aan dat 50Plus veel wijzer is geworden maar dat nog veel uit te werken is. 50Plus kan met het handelingskader instemmen en wacht de andere plannen af. Het is aan de gedeputeerde om te bewaken of men ook daadwerkelijk klaar is in juli 2023.

De voorzitter schorst enkele minuten de vergadering waarna de commissie de tweede termijn zal afconcluderen.

De voorzitter heropent de vergadering en geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde Sterk begint met de opmerkingen die de heer Hazeleger maakte omdat zijn vragen vooral aantonen hoe complex het is waar de provincie op dit moment mee te maken heeft. Er moeten doelen gehaald worden als het gaat over natuur, maar men wil hier ook alle mensen die in dat gebied wonen in meenemen en zorgen dat, met name de agrariërs, een goede boterham kunnen verdienen en ook die transitie kunnen doormaken. Men wil aan de ene kant dat het sneller gaat en aan de andere kant meer duidelijkheid, Dat is de klem waar wij in zitten. De gedeputeerde geeft aan dat hoe meer duidelijkheid men aan de voorkant wil over bepaalde zaken hoe later men zal kunnen beginnen, en dan zal de provincie niet de datum van 1 juli halen. In dat opzicht denkt zij dat het echt van belang is om dit Handelingskader te zien als een kader waarin staat wat we op

dit moment weten en waarmee we aan de slag kunnen gaan. Onderweg zullen we misschien nog wel wat dingen bij moeten gaan stellen. Er lopen onderzoeken naar de natuurdoelstellingen waar de provincie uitslag over krijgt. Dit komt tegemoet aan de vraag van de heer Dercksen over meer duidelijkheid en over welke data worden meegerekend. Deze zaken zijn weer van invloed op de gebiedsgerichte aanpak. Dit proces is gaande en zij de gedeputeerde waarschuwt dat, mocht men meer duidelijkheid willen aan de voorkant, dat dat alleen maar gaat betekenen dat er minder duidelijkheid kan worden gegeven aan de mensen die zitten te wachten. De provincie is afhankelijk van wat het rijk gaat doen en wat uiteindelijk bij de rechtbanken vandaan komt. Daarmee heeft de gedeputeerde al een antwoord gegeven op aantal van de vragen die de commissie in de tweede termijn stelde. De VVD vroeg bijvoorbeeld: wat doen we nou eigenlijk en wat is nou precies de planning. In het Handelingskader staat als planning dat GS de gebiedsagenda's in het eerste kwartaal van 2023 in zal brengen. De gebiedsplanung moet af zijn in juli. Omdat de instrumentenkoffers waarin we verschillende instrumenten ontwikkelen die parallel aan elkaar lopen, niet allemaal in hetzelfde tempo gaan zal dit wanneer hier meer duidelijkheid over is de Staten worden neergelegd. Over de grondbank en de strategie zal in het tweede kwartaal meer duidelijkheid komen en dat geldt ook voor de verplaatsingsregeling. Zij zou graag een wat duidelijkere planning willen geven maar ook is eveneens afhankelijk van partijen waar zij geen invloed op heeft. Zodra er duidelijkheid is zal zij de eerste zijn om dat te melden. Er werd gezegd dat de minister heeft gezinspeeld op een versnelling van de gebiedsgerichte aanpak. De gedeputeerde heeft bij de minister aangegeven dat het belangrijk is dat zij duidelijkheid geeft. Er zijn een aantal zaken nodig om die versnelling aan te kunnen brengen. Het regeerakkoord heeft het doel uit de WSN naar voren gehaald, dus wat in 2035 bereikt moest worden moet nu in 2030 bereikt zijn. Of dat lukt, hangt mede af van de inzet van de minister. Over de vergunningen kan de gedeputeerde in zijn algemeenheid zeggen dat het belangrijk is om duurzame vergunningen af te kunnen geven. Het moet niet zo zijn dat men over drie jaar constateert dat de grond voor een vergunning veranderd is. De provincie wil duurzame vergunningen aangeven. Daarom is GS dit moment voorzichtig met het uitgeven van nieuwe vergunningen en zijn een aantal zaken stilgelegd. De intentie is om hier meer duidelijkheid over te geven zodra dit kan op een manier die een garantie voor de toekomst geeft. Het mag niet zo zijn dat dit een jaar later allerlei ingewikkelde procedures oplevert. De gedeputeerde bedankt voor de complimenten van de heer De Harder van de ChristenUnie en het compliment naar de ambtenaren toe. De gedeputeerde bedankt de ambtenaren eveneens vanwege het vele werk dat zij hebben verricht. Er werd nog een vraag gesteld over de honden en hun behoeftes. Deze deposito die is echt verwaarloosbaar ten opzichte van de deposito in de landbouw. Het kan misschien plaatselijk effect hebben, maar dan vooral langs de meest gebruikte wandelpaden. Op de vraag of de provincie met het Rijk in gesprek gaat over minder nadruk op de KDW antwoordt de gedeputeerde dat op dit moment de discussie met het Rijk niet verder gaat helpen in juridisch houdbare vergunningen. De omgevingswaarden zijn wettelijk vastgelegd en gebaseerd op de KDW's. Als er aan de voorkant weer een discussie wordt aangegaan betekent dit oponthoud in het proces en daar is niemand bij gebaat. Zij wil een toezegging doen op de vraag van of zij bereid is om een corporatie van boeren te faciliteren. Als de boeren met een concreet voorstel komen dan wil de gedeputeerde zeker bekijken hoe en op welke manier de provincie ze daarin kunnen faciliteren.

De voorzitter vraagt of de vragen van JA21 voldoende zijn beantwoord omdat zij dit miste.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit de vraag betrof hoe men om gaat met vergunningen als de instandhoudingsdoelen nog niet zijn gehaald. Zij gaf net aan dat het belangrijk is om duurzame vergunning te kunnen afgeven. De rechtbank heeft bij een aantal vergunningen gezegd dat men moet aan kunnen aantonen dat als men een vergunning verleent er sprake moet zijn van een gunstige staat van instandhouding van de natuur. Dat moet men goed kunnen doen voordat men weer nieuwe vergunningen afgeeft want anders lopen uiteindelijk de ondernemers tegen de lamp.

De heer Fiscalini geeft aan dat zijn vraag was wanneer boeren en vergunningverleners dit kunnen verwachten. In het stuk staat dat de provincie moet werken aan een toekomstperspectief voor de landbouw. Wanneer men geen datum kan noemen klinkt dit echt als een toekomstperspectief omdat men niet weet waar men aan toe is.

Gedeputeerde Sterk begrijpt dit. Dat is ook het zure voor al die mensen die vergunningen hebben aangevraagd. Daarvoor moet men echt naar de rechtbank kijken. Er is hoger beroep aangetekend tegen de vergunningen die zijn verstrekt en men moet nu wachten op een uitspraak van de Raad van State. GS hebben al aangegeven dat zij graag een versnelde procedure op dat punt zou willen. Dat ligt bij de Raad van State en daar kunnen we verder geen invloed op uitoefenen.

De heer Fiscalini vraagt of er een gunstige instandhouding van de natuur wordt verwacht wanneer de Raad van State goedkeurt dat er vergunningen worden verleend. Hij vraagt of dit vasthangt aan de vergunningverlening.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit het dossier is van haar collega Schaddelee. Maar waar het in ieder geval om gaat met de vergunningverlening is dat de natuur niet verslechtert. Daar is de provincie bij de vergunningsaanvragen mee aan het werk. Het is afhankelijk van de rechtbank of hij dit uiteindelijk goed zal

keuren. De provincie hoopt hier eind dit jaar uitsluitel over te krijgen. Zij heeft gevraagd om versnelling van de procedure maar er is gewoon veel aan de hand op dat gebied. Dit is afhankelijk van de Raad van State.

De heer Hazeleger vraagt of het mogelijk is om voor de Statenvergadering een memo te sturen waarin duiding wordt gegeven wat en wanneer de commissie precies kan verwachten. Er staan twee duidelijke data: 1 juli 2023 en het opstellen van de gebiedsagenda maar hij wil ook graag weten wanneer bijvoorbeeld de stikstofbanken worden ingericht. Het zou helpen als de commissie deze dingen op een rijtje kan krijgen. Daarnaast heeft hij nog een punt dat niet beantwoord is in de tweede termijn. In de motie die vorig jaar is aangenomen heeft de SGP opgeroepen om richting het Rijk aan te geven dat de provincie vastloopt op de KDW-doelstellingen en opgeroepen om meer te focussen op de natuurstaat in het algemeen. Hij vraagt wat de gedeputeerde daaraan gaat doen.

De voorzitter merkt op dat al antwoord is gegeven op de laatste vraag.

Gedeputeerde Sterk beaamt dit. Zij begrijpt dat de heer Hazeleger wil snappen en zien wat er op dit moment gebeurt en waar de provincie staat in dat proces. Tegelijkertijd is de provincie afhankelijk van allerlei processen waar zij geen invloed op heeft. De gedeputeerde wil in ieder geval toezeggen is dat zij zal kijken wat GS op dit moment kan zeggen over de mogelijke termijnen. Zij houdt echter een slag om de arm want GS is van heel veel anderen afhankelijk op dat punt.

De voorzitter meldt dat men daarmee aan een einde komt van de beraadslagingen over het stikstofdossier. Dat betekent dat er een conclusie getrokken moet worden en de commissie rondkijkend concludeert zij dat dit een gewoon debat is.

2.3. Ongevraagd PARK Advies 'Utrechts Heuvelland' bossenbeleid/groengroei/metropoolvorming (2022RGW62)

De voorzitter meldt dat over dit agendapunt een vraag was van mevrouw Koelewijn van het CDA en er was een schriftelijke vraag van de PvdD die is beantwoord. Zij geef als eerste mevrouw Koelewijn het woord.

Mevrouw Koelewijn meldt dat onlangs PARK een advies heeft gedeeld over het Utrechtse heuvelland. Het betrof een studie op de ontwikkeling van de Utrechtse Heuvelrug, de landschappelijke spil van drie metropoolregio's. In deze studie en het advies legt PARK een verband tussen de toenemende recreatie, bossenbeleid, toenemende woningbouw en afnemende natuurkwaliteit op de heuvelrug en de verschillende kansen die dit biedt voor een integrale ontwikkeling van de flanken. Dit ziet PARK ook voor Amersfoort-noord, noordwest en de Foodvalley die allen hun eigen opgave hebben en hun eigen klimaat vanuit woningbouw en recreatie. Opvallend is dat een specifiek ruimtelijke studie naar de Foodvalley ontbreekt. Het CDA heeft gevraagd dit agendapunt op te waarderen omdat hij met GS in gesprek wil over de integraliteit die nodig is om zorgvuldig om te kunnen gaan met de ruimtelijke kwaliteiten van deze delen van het gebied in Utrecht, inclusief de Foodvalley. Het CDA vraagt hoe GS dit oppakt. Zij wil met GS in gesprek over de wijze waarop GS de verbinding legt met het programma Groen Groeit Mee en wat dit betekent voor de concrete opgave van dit programma. Het CDA ziet dit advies als een kans voor verdere concretisering en vraagt of GS deze kans ook ziet.

Gedeputeerde Van Essen bedankt mevrouw Koelewijn voor het opwaarderen de Statenbrief en dit advies dat hij heel mooi vindt. Het advies sluit goed aan bij de omgevingsvisie en zegt dat de enorme kwaliteit van de heuvelrug letterlijk en figuurlijk centraal moet staan bij verdere ontwikkelingen. Men dient daarbij een langetermijnperspectief voor ogen te hebben en de integraliteit op te zoeken. Het is een gebied dat waarde heeft op het gebied van natuur en recreatie. Het watersysteem is hierin een belangrijk element en dit is heel terecht benoemd. Het is in die zin een heel bruikbaar, aansprekend advies en integraal advies. De provincie heeft hier onlangs een informatiesessie over gehad waarbij alle aanwezigen heel enthousiast waren. De vraag is hoe men dat verder kan oppakken en hoe integraal men dit kan doen. Het is een onderwerp wat veel portefeuilles raakt en wat de provincie niet alleen kan. PARK is een belangrijke speler die kan helpen om deze visie en ideeën verder invulling te geven. Ook de betrokken gemeentes en de regio 's zijn belangrijke spelers. In de verdere uitwerking van de verstedelijkingsstrategieën en de ontwikkeling van Amersfoort en Foodvalley met Arnhem, Nijmegen en de provincie Gelderland lopen trajecten waar dit in kan landen. Er zijn een aantal elementen in dit advies, waar men deels al mee bezig is, zoals het advies om op de Heuvelrug het spanningsveld tussen natuur en recreatie op te pakken. De provincie is vanuit die gedachte bezig met ontpadding boven op die Heuvelrug omdat dit aansluit bij haar omgevingsvisie. Hier zitten ook elementen in die aansluiten bij zaken die de provincie op dit moment oppakt. Er wordt gekeken hoe naar ruimte voor nieuw bos vanuit NNN, de Groene Contour, maar ook vanuit een recreatieve functie. Rond de flanken van de Heuvelrug zijn hier zeker kansen voor maar niet overal. Het is niet zo dat tussen Utrecht en Amersfoort straks een groot bos is want enige variatie in het landschap blijft natuurlijk belangrijk en er spelen vele andere opgaven. Groen Groeit Mee is een initiatief dat van de ene kant gestart is vanuit de inventarisatie van groene opgaven, ook vanuit de recreatieve behoefte. De provincie probeert toe te werken naar een aantal concrete pilots. De gedeputeerde heeft de vorige keer gemeld dat het Pact inmiddels is

getekend. De commissie krijgt hier binnenkort een Statenbrief over. De provincie gaat door met de concretisering en dit advies biedt daar concrete aanknopingspunten voor. Het gesprek hierover met PARK gaat nog plaatsvinden. Dit was in januari gepland maar door het vertrek van collega Bruins-Slot naar Den Haag is dat even geparkeerd. Haar opvolger is inmiddels aanwezig en het gesprek staat geagendeerd in maart. Dat gesprek voert men gezamenlijk om voldoende breed te kijken waar dit advies in onze programma's en in ons beleid een plek kan krijgen en het kunnen verwerken in de keuzes die men komende tijd met elkaar gaat maken.

Mevrouw Koelewijn vraagt op welke manier de gemeenten hierbij aanhaken. Ook voor hen is het planologisch van belang dat zij dit advies kennen en, op waarde weten te schatten en kunnen inzetten.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat dit deels gebeurt via de trajecten die hij net noemde en de verdere concretisering vanuit die ontwikkelbeelden. De provincie doet Groen Groeit Mee of de bossenstrategie in samenwerking met gemeentes. Men gaat elkaar hier nadrukkelijk op tegengekomen. Hij hoort in de vraag van mevrouw Koelewijn het verzoek om dit advies of de studie van Flux iets actiever onder de aandacht te brengen van betrokken gemeentes. De gedeputeerde stelt voor om dit mee te nemen in het gesprek met Paul Roncken, want het is een inspirerend advies en er is een inspirerende uitwerking van Flux.

De heer Bart vindt het fijn om te horen dat er een positieve kijk is op de integriteit en dat dit advies wordt omgezet in beleid maar hij mist in dit verhaal het biobased bouwen. Hij zou graag van de gedeputeerde willen weten hoe dat wordt meegenomen in bijvoorbeeld de bosstrategie, maar ook in het landbouwbeleid als het gaat over bosbouw. Zowel het PARK- als het Drawdown-rapport komen op zo'n 30.000 woningen die men zou kunnen bouwen in de provincie van hier lokaal geproduceerde biobased materialen. GroenLinks ziet dit niet helemaal terug in de beleidsstukken maar wel in de adviezen die men krijgt.

De heer De Heer vult aan dat ook de twee waterschappen een belangrijke rol spelen en adviseert om hen in de plannen mee te nemen.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat de relatie met circulair zeker wordt erkent. De rekensom op welke termijn men op 30.000 woningen uitkomt moet hij nog nakijken. Deze woningen worden de komende twintig jaar gebouwd. Wanneer men voor de woningbouw een bos gaat aanplanten met productiehout is men een aantal jaar verder. De keuze voor voedselbossen en voor andere vormen van productiebossen wil de provincie in haar strategie meenemen als een denkrichting. Er zijn budgetten voor NNN-realiseren maar het is fijn om andere kostendragers te kunnen vinden. Wellicht zou een productiebos daar een kans voor kunnen bieden. Met betrekking tot het betrekken van waterschappen kijkt de gedeputeerde naar zijn collega.

Gedeputeerde Sterk geeft aan dat GS heel goed heeft gekeken naar het advies van Flux en bij de bossenstrategie wordt dit binnenkort besproken. Zij kan geen harde toezegging doen dat de waterschappen hierbij betrokken zijn maar zij vermoedt van wel. Zij komt hierop terug bij de bespreking van de bossenstrategie.

Gedeputeerde Van Essen meldt dat bij Groen Groeit Mee de waterschappen de partners zijn. Zij hebben het pact getekend en zijn hier zeer nadrukkelijk bij betrokken.

De voorzitter meldt dat een enkeling door zijn spreektijd is.

2.4. [SB Stand van zaken vitale binnensteden en dorpskernen en potentiële rol provincie \(verplaatst naar BEM 9 maart\)](#)

De voorzitter meldt dat dit agendapunt naar de commissie BEM is gegaan omdat het een economisch ingericht agendapunt was. Er zal besproken worden hoe men dit agendapunt integraal kan behandelen.

2.5. [Memo Stand van zaken Convenant Duurzaam Bouwen \(2022RGW58\)](#)

De voorzitter meldt dat dit memo is opgevaardigd door mevrouw De Jong.

De heer Bart meldt dat GroenLinks zich zorgen maakte over het Convenant Duurzaam Bouwen en de antwoorden die hij kreeg stelden niet gerust. Dit komt deels omdat een deel van de vragen niet beantwoord zijn. Er wordt al vanaf 2019 gewerkt aan dit proces door diverse partijen. Men is inmiddels al een jaar langer onderweg dan het kost om het hele klimaatakkoord bij elkaar te onderhandelen en bespreken terwijl dit met veel meer partijen was dan dit specifieke convenant. Hoe kan het dat dit drie jaar duurt? Het antwoord was dat het lang duurt vanwege het bestendigen van draagkracht, maar er is een grote overeenstemming tussen alle lagen van de overheid dat men gezamenlijk moet verduurzamen. In de bouwsector is er eveneens overeenstemming. GroenLinks wil graag een uitgebreide toelichting op het punt dat het draagvalk moest worden bestendigd omdat dit geen drie jaar hoeft te duren. In juli 2021 wist men al dat het convenant samen met de gemeenten moest worden ondertekend en de gemeenten wisten toen ook al dat er in maart 2022 gemeenteraadsverkiezingen

zouden zijn. Zij zeggen nu dat zij dit in maart niet kunnen afronden omdat er gemeenteraadsverkiezingen zijn. Bij wie is dit spaak gelopen? Heeft de provincie hier niet over nagedacht? GroenLinks vindt de uitleg dat de gemeenten het convenant ook moeten ondertekenen geen antwoord op de vraag waarom het zo lang duurt. Het verbaast hen dat niet bekend was dat de MRA ook aan een soort convenant werkt. Hoe kan het dat dit pas kortgeleden bekend is geworden bij de mensen in het provinciehuis? Is dit omdat zij hier pas kortgeleden aan begonnen zijn? Wordt er niet regelmatig overlegd? Men had de MRA al veel eerder kunnen benaderen. GroenLinks gaat niet uit van kwade wil omdat allen zoveel mogelijk hetzelfde willen: Zo snel mogelijk duurzame woningen bouwen voor de inwoners van de provincie Utrecht. Uit de beantwoording van de vragen blijkt dat de tekst van het convenant zo goed als af is. Dit zou men bij de eerstvolgende commissievergadering kunnen behandelen. De commissie kan alvast bekijken welke input hij kan meegeven en of men goed op weg is zodat de provincie een eerste signaal kan geven dat hij het hiermee eens is en het convenant wil ondertekenen.

Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat in de zomer van 2021 de provincie de voorttrekkersrol heeft overgenomen van de EWU en de ROM en voortvarend na het zomerreces van start is gegaan om een integraal convenant in elkaar te timmeren. Het gaat niet alleen over biobased- en houtbouw maar ook over de thema's klimaat, adaptief natuur, inclusief circulair, gezonde leefomgeving en ga zo maar door. Men heeft hier keihard aan gewerkt. Uiteindelijk is de inhoudelijke tekst van dat convenant volgens planning vlak voor de Kerst gereedgekomen. In die zin is de planning eigenlijk gegaan zoals gehoopt en verwacht. Belangrijk is in ieder geval wel dat de provincie het niet alleen bepaalt. Er is een kerngroep gemaakt waarin de provincie zit, iemand namens de vier waterschappen, een grote- en een kleine gemeente, een grote- en kleine bouwpartij en de ROM. Met de input van al die partijen in de sessies is hier inhoud en vorm aan gegeven in het convenant, zoals men rond de Kerst heeft vastgesteld. In de regionale overleggen, de U16, de Foodvalley en in de regio Amersfoort is dit eveneens besproken. De gemeentes wilden convenant in stelling brengen maar liepen er vervolgens tegen aan dat zij vlak voor de verkiezingen iets aan het vaststellen zijn waar de nieuwe bestuurders, mee verder moeten gaan. Alle gemeenten staan er positief in en de gedeputeerde heeft van bijna geen enkele gemeente gehoord dat dit niet zo is. De gemeenten hebben gezegd dat ze het convenant verder willen uitwerken en klaarmaken, ook het afwegingskader, en het vervolgens aan hun opvolgers die de komende maanden geïnstalleerd gaan worden overdragen zodat het voor de zomer ondertekend en afgerond kan worden. Er was nog een punt vanuit de bouwers en vanuit de gemeenten omdat er veel partijen waren die wilden meedoen, waaronder ook de grote bouwpartijen. De gemeenten gaven echter aan veel te werken met lokale- en kleinere bouwpartijen. Er moet nog een inzet gepleegd worden om lokale bouwpartijen hier ook bij te betrekken en het is een aandachtspunt om dat goed voor elkaar te krijgen.

Mevrouw Koelewijn merkt op dat zij zich niet aan de indruk kan onttrekken dat er vanuit de overheid en andere partijen gestuurd kan worden op het betrekken van de lokale bouwpartijen. Duurzaam bouwen is niet iets van vandaag en de sector is hier al heel lang mee bezig. Zij kan het argument van de gedeputeerde daarom niet goed plaatsen. Zij vraagt zich af in hoeverre de provincie hier een sturende rol op zich kan nemen.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat dit precies het punt was dat de gemeenten inbrachten. Ze zeiden dat zij veel samenwerken en wanneer zij afspraken maken (het convenant) dan willen zij daar drie ambitieniveaus in leggen. De gemeenten willen graag dat wanneer zij iets kiezen de partijen waar zij mee werken dit ook waar kunnen maken. De gemeenten willen zelf contact leggen met hun lokale bouwpartijen om te stimuleren dat zij dit convenant ondertekenen. Soms loopt dit goed en soms is er aandacht nodig. Met betrekking tot de MRA meldt de gedeputeerde dat de MRA volop met houtbouw bezig is geweest. Dit betrof een integraal convenant waarin al deze aspecten aan bod kwamen maar dit is de afgelopen maanden pas duidelijk geworden in de contacten die de provincie had met de MRA. De twee convenanten lijken ongelooflijk veel op elkaar. Een samenwerking met het convenant MRA zou iets kunnen betekenen omdat de provincie wil dat zijn convenant een robuust convenant wordt en meer draagvlak krijgt. Na het sturen van de memo heeft GS veel contact gehad met de MRA. Het blijkt dat de tekst voor 98% hetzelfde is en dat men de convenanten op elkaar kan afstemmen. Dit ziet er zeer hoopvol uit en andere provincies willen eventueel ook mee doen. De provincie Utrecht wil echter eerst doorgaan met de afronding van het eigen traject. Tijdens de RGW-vergadering in april kan GS het convenant voorleggen. In de afronding zullen de opmerkingen van de commissie worden meegenomen zodat het convenant in juni ondertekend kan worden. De gedeputeerde biedt aan om een infosessie te houden. De ambities van de provincie zijn minimaal hetzelfde als de ambities van de MRA.

De heer Bart geeft aan graag de inhoud van het convenant te willen zien zodat men hierover een goede inhoudelijke discussie kan voeren. Een infosessie is zijns inziens mosterd na de maaltijd.

De voorzitter brengt tot slot in herinnering dat op 16 maart van 11.00 tot 13.00 uur de resterende onderwerpen zullen worden besproken.

De voorzitter bedankt de aanwezigen voor hun inbreng en sluit de vergadering.

Toezeggingen

1.6

Termijnagenda en lijst moties RGW

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM** zal een memo sturen omtrent het welzijn van landbouwhuisdieren voor de volgende RGW-vergadering naar aanleiding van het onderzoek van de RDA.

1.7.

Rondvraag

Gedeputeerde **STERK** zegt toe dat zij in de eerstkomende RGW-vergadering in april zal komen met een update over de stand van zaken van de Groene Contour.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe voor de informatiesessie een memo te doen uitkomen omtrent de vossenjacht en het weidevogelbeheer. Zij zal in deze memo tevens aangeven of het mogelijk is om een aanvullende onderbouwing in te leveren naar aanleiding van de rechtszaak omtrent de vossenjacht, en of er alternatieve maatregelen mogelijk zijn in plaats van het doden van de dieren.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe te bekijken of er mogelijkheden zijn om dierenhulpverleners vanuit de provincie te ondersteunen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe met de Faunabeheereenheid te bekijken of het mogelijk is om extra punten te creëren voor de kadavers. Zij zal de commissie hierover informeren.

2.1

SV Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof (2022RGW57)

Gedeputeerde **STERK** zegt toe dat zij haar uiterste best zal doen om de commissie in het proces rondom de stikstofaanpak verder mee te nemen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe de vraag van de heer Hazeleger omtrent de latente ruimte schriftelijk te beantwoorden.

Gedeputeerde **STERK** zegt een informatiesessie over stikstofbeleid toe.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe schriftelijk te antwoorden op de vraag hoe ook andere sectoren dan de landbouw bijdragen maatregelen in de gebiedsgerichte aanpak.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe dat wanneer GS een besluit neemt over de doelenbanken er eerst een gesprek met PS plaatsvindt om te horen wat hun visie is.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe in een memo kort toe te lichten dat de stikstofruimte voor legalisatie van de PAS-melders de verantwoordelijkheid van het Rijk is en wat de verdere achtergrond hiervan is.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe dat zij bereid is om een corporatie van boeren te faciliteren wanneer zij met een concreet voorstel komen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe te bekijken welke duidelijkheid zij kan geven over de termijnen en het tijdsplan wanneer de commissie zaken over stikstof kan verwachten. Zij houdt hierbij een slag om de arm.